

Ջոյս

Մշակութային և Հասարակական
Երկարաթափեր

1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

Գ Ի Ի Մ Բ Ի Ն ՓՈՔԻ ԵՐԵՒԱՆ ԶԷ

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 3 **Սաֆարովի ազատ արձակման արձագանքները**
Գոհար Աբրահամեան
- 4 **Ալիեւը անել դրույթան մէջ դրեց Սարգսեանին**
Դաւիթ Մկրտչեան
- 4 **Հայաստան-Հունգարիա յարաբերութիւններ**
Գայիանէ Աբրահամեան
- 6 **Սպահանի հայոց թեմի կանոնադրքի հիմնական վերանայման եւ նոյնիսկ բեկանման անհրաժեշտութեան մասին**
Նոր Զուղայի մի խումբ մտաւորականներ
- 13 **Ռ՛վ է Քալուստ Գիւլբենկեանը**
- 15 **Նոր Զուղայի թատրոնի հետքերով.**
Քրիզոր 3. Գալթեան
Նիկիտ Միրզայեանց
- 17 **Խաղաղութեան գրականութիւն, պատերազմի քաղաքականութիւն**
Հոսէյն Սանափուր
- 18 **Վախ արտաքին տգեղութիւնից**
- 19 **Ինչպէ՛ս ճիշտ արեւայրուք ընդունել**
- 20 **Ընտանեկան լուսանկարներ. վստահ է՞ք**
- 22 **մարզանք**
Արման Տէր Ստեփանեան

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաթերթ

6-րդ սարի, քիւ130, Սեպտեմբեր 13, 2012,
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8 **Փիւմրին փողը Երեւան չէ**
Ռ.Ս.
- 10 **Փիւմրիի նկարիչ Անանիկեանը**
- 10 **Փիւմրիի պատմութիւնը**
- 12 **Փիւմրիի աշխարհագրական դիրքը**

Պ ա ր ս կ ե ր է ն ք ա ժ ի ն

2	Այս համարի պարսկերէն էջերում		Սաֆարովի ներումը խաղաղութեան բանակցութիւնների խանգարման փորձ		Նկարչութեան ցուցահանդէսը «Արարատ»-ում Անի Ղեւիչեան
3	Հայաստանը` 2012 թուականի ջախամատի օլիմպիադի չեմպիոն	6	Դիանա Աբլար Արա Ղազարեանս	10	«Մատեան ողբերգութեան» հեղինակ Նարեկացին Ազատ Մաթեան
4	Ռամիլովի ազատումը, Հայաստան-Հունգարիա կապերի խզումը Թուրաջ Խոսրաւի	7	Նոր գիրք` Հարաւային Մաջիդիէ թաղամասի պատմութիւն	13	Պատմաձօք` Վարդավար Քաթրին Եաղուբի
5	Իրանում ՀՀ դեսպանը.	8	Թալին Հակոբեանի		

<p>Յոյս</p> <p>Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ</p> <p>Արտոնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝</p> <p>Քարմէն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայելեան</p> <p>Գեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմէն Ազարեան</p> <p>Կայք Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարզական Արման Տէր Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելար պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hoosy@inbox.com www.hoosy.com</p>
---	---	--	---

«Էսփիլետ» ընկերության տնօրեն Մեծարգոյ պրն. Փիրումեան

Նկատի ունենալով Սաթարի եւ Աբշենասան անհամաչափ մակերեսով հատուածի կարելոր պրոյեկտի եւ տարածքի յարակից ու ամբողջացելիք նախագծերի իրականացման համար ցուցաբերած Ձեր արտակարգ ճիգերը, ուստի այսպիսով գնահատում եւ մեծարում ենք համաքաղաքացիներին ծառայութիւն մատուցելու ուղղութեամբ Ձեր ներդրած դուատելի ջանքերը:

Վստահ ենք, որ գիտական քննախոյզ հայեացքով եւ ծառայելու բարձր ոգի դրսեւորելով, ազնիւ, ջերմեռանդ ու գիտակցած դեկավարութեան շնորհիւ կարժանանաք առաւել ու տեւական յաջողութիւններ:

Ամենակալն Աստուծոց հայցում ենք Ձեզ յարաճուն վերելք եւ ամենայն բարիք կեանքի ողջ ասպարեզներում:

5-րդ շրջանի քաղաքապետ՝
Սաիդ Թոլուի

ՍԱՖԱՐՈՎԻ ԱՉԱՏ ԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԴՆԳՈՒՄ Է, ՈՐ ԱԴՐԲԵՋԱՆԸ ԳՐԺԵԼ Է ԽՈՍՏՈՒՄԸ

Գոհար Արրահամեան

Հայաստանում շարունակվում են տարբեր մակարդակներում ծառայած թե՛ քննարկումներն ու քննադատությունները 8 տարի առաջ Բուդապեշտում, ՆԱՏՕ-ի դասընթացներին հայ սպային կացնահարած ադրբեջանցուն հայրենիք վերադարձնելու եւ ազատ արձակելու վերաբերեալ:

26-ամեայ հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանին 2004 թւականի Փետրուարին, առանձնակի դաժանութեամբ կացնահարելու մեղադրանքով Հունգարիայի դատարանի կողմից ցմահ ազատազրկման դատապարտւած ադրբեջանցի սպայ Ռամիլ Սաֆարովը Օգոստոսի 31-ին արտայանձնեց Ադրբեջան եւ, հայրենիք ժամանելուն պէս, ներման արժանացաւ երկրի նախագահ Իլհամ Ալիեւի կողմից: Մարդասպանը հռչակեց «ազգային հերոս» եւ պարգևատրուեց բնակարանով ու մայրի կոչումով: Մինչդեռ, Ադրբեջանի արդարադատութեան նախարարութիւնը Հունգարիայի արդարադատութեան նախարարութեանը յղած 2012 թւականի Օգոստոսի 15-ի նամակում խոստացել էր Սաֆարովի նկատմամբ արտայանձնումից յետոյ կիրառել որոշակի պատժաչափ եւ պայմանական ազատ արձակել միայն ազատազրկման առնուազն 25 տարին լրանալուց յետոյ: Արտայանձնման օրը ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանը յայտարարեց, որ Հայաստանը կասեցնում է Հունգարիայի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Շաբաթ օրը (Սեպտ.1-ին) բողոքի ակցիաներ կազմակերպւեցին Երեւանում ՀՀ արտգործնախարարութեան եւ Հունգարիայի հիւպատոսութեան առջեւ: Հունգարացի հայազէտ,

Գուրգէն Մարգարեան

ծագումով հայ Բենեդէկ ժիզմոնդը երկուշաբթի (Սեպտ.3) լրագրողների հետ հանդիպմանը նշել է, որ Հունգարիան ծանր տնտեսական ճգնաժամի մէջ է, եւ ըստ իր տեղեկութիւնների՝ Ադրբեջանը խոստացել է 3 մլրդ եւրօ: «Այդ գործարքը նոյնիսկ դեռ չի կայացել: Հունգարիան տեղեակ էր վտանգից, որ Սաֆարովին հնարաւոր է ազատ արձակեն, այդ իսկ պատճառով երաշխիք էր պահանջել եւ Արդարադատութեան նախարարութիւնը նամակով վստահեցրել էր, որ Սաֆարովը Բաքուում շարունակելու է պատիժը», - ասել է ժիզմոնդը: «Ֆէյսբուք» սոցիալական ցանցում Հունգարիայի քաղաքացիների կողմից ստեղծւել է «Հայաստան, ների՛ր մեզ մեր վարչապետի համար» խումբը, որը երկու օրւայ ընթացքում հաւաքել է 9000-ից ւելի կողմնակից: Մայր Աթոռ սբ. Էջմիածնի մամլոյ դիւանից էլ տեղեկացնում են, որ շաբաթ օրը Հունգարիայի առաջնորդ, Հունգարիայի Կաթոլիկ եպիսկոպոսների համագումարի նախագահ Կարդինալ Փիթեր Էրդոն Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ուղղւած գրութեամբ զօրակցութիւն է յայտնել հայ ժողովրդին: Մի շարք հունգարական լրատւամիջոցների էլ հաղորդում են, որ կիրակի (Սեպտ.2) Հունգարիայի Արտաքին գործերի պետքարտուղարը հանդիպում է ունեցել Բուդապեշտում Ադրբեջանի դեսպանի հետ եւ նրան դիւանագիտական նոտա է փոխանցել ու յայտարարել, որ Հունգարիան դատապարտում է Ռամիլ Սաֆարովի ներման մասին Ադրբեջանի որոշումը:

Ռամիլ Սաֆարով

ԻԼՆԱՍ ԱԼԻԵԸ ԱՆԵԼ ԳՐՈՒԹՐԵԱՆ ՄԵՉ ԳՐԵՅՑ ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՆ

Դաւիթ Սկրտչեան

Իլիան Ալիեւը Սաֆարովի արդէն յայտնի դարձած պատմութիւնով իր համար լուծեց մի քանի խնդիր, որոնցից մէկը, անշուշտ, Սերժ Սարգսեանին անել դրութեան մէջ զգեւել էր: Իրօք որ, այս պատմութիւնից յետոյ Սերժ Սարգսեանն իր հնարաւոր որոշումը ընտրելիս յայտնել է պատային իրավիճակի մէջ:

Բանն այն է, որ այս քայլով Ադրբեջանը ցոյց տուեց, որ իր բնոյթով ֆաշիստական պետութիւն է, որտեղ բացայայտօրէն հերոսացնում են շարքային մարդասպանին:

Այս պարագայում, սակայն, այդ երկրի հետ յարաբերելիս Հայաստանի նախագահը յայտնել է փափուղու մէջ:

Իրօք որ, ի՞նչ որոշում կը կայացնի Սերժ Սարգսեանը, որ ամօք չլինի ոչ հայ, ոչ էլ միջազգային հասարակութիւնների մօտ: Փորձենք քննարկել մի քանի տարբերակներ:

Տարբերակ առաջին՝ Հայաստանը դուրս է գալիս բանակցային գործընթացից:

Այս տարբերակը թէւ տրամաբանական է հնչում, քանզի՝ ի՞նչ բանակցութիւններ ֆաշիստական ռեժիմի հետ, սակայն գործող նախագահը չի կարող գնալ նման քայլի, քանզի դրա արդիւնքը կը լինի այն, որ Բաքուն կը մեղադրի բանակցային գործընթացի տապալման մէջ Երեւանին, եւ լրացուցիչ «լեգիտիմ» հիմք կը ստանայ նոր պատերազմ վերսկսելու համար:

Սերժ Սարգսեանը չի գնայ այդ քայլին՝ քաջ գիտակցելով, որ Հայաստանը պատրաստ չէ նոր պատերազմի, քանզի ով՝ ով, բայց ինքը քաջ գիտակցում է, թէ Տիգրան Սարգսեանի հետ ինչպէս են «քանդել» մեր տնտեսութեան

պոտենցիալը՝ վերջին 4 տարիների ընթացքում:

Տարբերակ երկրորդ՝ Հայաստանը դուրս չի գալիս բանակցային գործընթացից, սակայն, պաշտօնապէս ճանաչում է Ղարաբաղի անկախացումը եւ սկսում է նրա միջազգային ճանաչման գործընթացը՝ ողջ աշխարհով մէկ:

Այս տարբերակին նոյնպէս պատրաստ չէ Սերժ Սարգսեանը, քանզի այդ դէպքում Բաքուն կը դադարեցնի բանակցութիւնները եւ կը վերսկսի պատերազմական գործողութիւնները Հայաստանի հետ, ինչին, ինչպէս նշեցինք, Երեւանը պատրաստ չէ:

Տարբերակ երրորդ՝ Սերժ Սարգսեանը գրեթէ դատապարտւած է ոչ մի լուրջ գործողութիւններ չանելու Ադրբեջանի նկատմամբ, քանզի այսօր այդպիսի ռեսուրս Հայաստանը չունի: Եւ դա նա՝ Սերժ Սարգսեանը այսօր ամենալաւն է հասկանում: Իսկ այդ դէպքում ինքը՝ Սերժ Սարգսեանը յայտնելու է շատ ծիծաղելի վիճակի մէջ՝ ոչ միայն հայ հասարակութեան առջեւ, այլեւ միջազգային շրջանակներում, որտեղ դիտելու են, թէ ինչպէս է Հայաստանի նւաստացած նախագահը շարունակում բանակցութիւնները ֆաշիստական Ադրբեջանի հետ: Բայց այդ դէպքում նւաստացած վիճակի մէջ յայտնելու է ոչ միայն Սերժ Սարգսեանը, այլ նաեւ Հայաստանի ժողովուրդը, ինչը չափազանց վիրաւորական է մեզ համար:

Իսկ ո՞վ է այդ իրավիճակի գլխաւոր պատասխանատուն, անշուշտ, կարիք չկայ յիշեցնելու, քանզի ամէն ինչ արդէն պարզ է նոյնիսկ շարքային դպրոցականների համար:

Zham.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՀՈՒՏ

Սաֆարովի արտայանձնումից յետոյ, երբ Հայաստանն առաջին անգամ որոշում կայացրեց խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Յունգարիայի հետ, հարց ծագեց, թէ որքանով է Հայաստանին ձեռնտու նման կտրուկ որոշումը:

Շատերը վստահ են, որ դիւա-

Հունգարացիները դատապարտում են Սաֆարովի ազատումը

նագիտական յարաբերութիւնների խզումը Յունգարիայի համար որեւէ հետեւանք չի ունենայ, եւ դա բացարձակ գործող լծակ չէ որեւէ պետութեան դէմ:

Քաղաքական առումով Հայաստանը ոչինչ չէ հետեւեց, բայց, ինչպէս պնդում է նախկին վարչապետ, «Հայ ազգային կոնգրես» խմբակցութեան պատգամաւոր Յրանտ Բագրատեանը, «անուղակիօրէն կորցրեց 25 մլն դոլարի ապրանքաշրջանառութեան հնարաւորութիւն»: ՀՀ Ազգային վի-

ՆԳԱՐԻԱ. ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ «ԱՆՎՆԱՍ» ՍԱՌԵՅՈՒՄ

Գայիանէ Արահամեան

Ճակագրական ծառայութեան տւեալներով՝ 2011 թւականին Հայաստան - Հունգարիա առեւտրաշրջանառութիւնը կազմել է 25.1 միլիոն դոլար: Մինչդէռ Հայաստանից Հունգարիա արտահանումը կազմել է ընդամենը կէս միլիոն դոլար: Հայաստանը Հունգարիա արտահանում է հիմնա-

«Առեւտրային ու ներդրումային յարաբերութիւններն այդ համաժողովից յետոյ ակտիւացան, սակայն Հունգարիայից որեւէ ռազմավարական նշանակութեան ապրանք չի ներկրուում, եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնների սառեցման այս որոշումն, ըստ էութեան, չի վնասում Հայաստանին», - «Արմենիանաու»-ին ասում է Առեւտրաարդիւնաբերական պալատի աշխատակազմի ղեկավար Ասքանազ Արահամեանը: Հունգարիայի դէմ Հայաստանում սկսած տարբեր ակցիաների հետ մէկտեղ Երեւանի բանուկ հատւածներում պաստառներ փակցւեցին՝ «Բոյկոտել հունգարական ապրանքները» կոչերով, սակայն դա գրեթէ նոյն ազդեցութիւնն է ունենում, ինչ հայաստանեան շուկան ողողած թուրքական ապրանքների դէմ բոյկոտը: Բայց, եթէ Հունգարիան տնտեսական ու քաղաքական առումով Հայաստանի համար կարեւոր նշանակութիւն չունի, ապա կրթական ոլորտում այն լուրջ ներգրաւածութիւն ունի: Անկախութիւնից ի վեր՝ Բուդապէշտում տեղակայուած Եւրոպական կենտրոնական համալսարանում ուսանել են աւելի քան 120

հայ երիտասարդներ: Այս պահին այնտեղ սովորում է մօտ 12 հայ: Արտայանձնման որոշման նոյն օրը սոցիալական ցանցերում շատերը յորդորում էին հայ ուսանողներին բոյկոտել ու դադարեցնել ուսումը: Հայ ուսանողները որոշեցին, որ առաւել մեծ ազդեցութիւն կունենայ իրենց բողոքի ակցիան. հանրակացարանի սենեակների դռներին փակցրեցին Գուրգէն Մարգարեանի նկարը եւ իրենց այլազգի ընկերների հետ համատեղ բաց նամակ յղեցին Հունգարիայի վարչապետին: Երեւանի պետական համալսարանի ռեկտոր Արամ Սիմոնեանն էլ շաքաթակազմին յայտարարել էր, որ չեն մասնակցելու Կենտրոնական եւրոպական համալսարանի (ԿԵՀ) Արեւելեան միջերկրական ուսումնասիրութիւնների կենտրոնի կազմակերպած գիտաժողովին: Ուրբաթ՝ Սեպտեմբերի 7-ին տարածած յայտարարութեամբ ԿԵՀ եւ ԵՊՀ մի խումբ ուսանողներ կոչ են արել կրթական համագործակցութիւնը շարունակել՝ անկախ քաղաքական յարաբերութիւնների վատթարացումից:

www.armenianow.com

կանում թարմ եւ սառեցած միրգ, բանջարեղէն, ընկուզեղէն, պահածոներ, հանքային ջրեր եւ բջջային հեռախօսների մասեր: Ըստ տնտեսագիտութեան դոկտ. Բագրատեանի՝ ներմուծման գումարից էլ Հայաստանը կորցնելու է մօտ 5 մլն դոլարի հարկերը: Ներդրումների առումով էլ Հունգարիան առանձնապէս ակտիւութեամբ աչքի չի ընկել: Երեք տարի առաջ, երբ առաջին պետական այցով Բուդապէշտ մեկնած նախագահ Սերժ Սարգսեանը արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան, կայացաւ նաեւ հայ-հունգարական գործարար համաժողովը:

Հայ երիտասարդները Երեւանում բողոքում են Սաֆարովի ազատ արձակման դէմ

ՄՊԱՀԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԿԱՆՈՆԱԳՐՔԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ԵՒ ՆՈՅՆԻՍԿ ԲԵԿԱՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նոր Ջուղայի մի խումբ մտաւորականներ

Այն ինչ մենք օրերս ականատես ենք թեհրանի թեմական խորհրդի գեկուցագրերին, որն առաջին անգամ լինելով հրապարակուում է ԱԶԱՏ մամուլի միջոցով եւ պէտք է խոստովանել, որ ողջունելի մի երեւոյթ է իրանահայութեան համար, եւ առիթ է ընծեռնում որպէսզի կարողանանք աւելի արդարացի դատենք մեր «ազգային»-ների գործունեութիւնը:

Բայց դժբախտաբար հենց առաջին հայեացքից նկատում ենք, որ մեր մօտ անցեալից այն էլ մի քանի տարւայ ընթացքում, շուրջ 3-միլիարդ ռիալ չեն վերադարձւել ազգային սնդուկ, եւ հաշւեքննիչ մարմնի գեկույցը «Թունեան» դպրոցի, «Մերի Օհանեան» ազգապատկան շէնքի, Մաշհադի հայկական պասաժի, «Արամ» ազգային սրահի, «դոկտ.Սոլթանի» ազգ. կալւածի եւ այլնի մասին, որը մտահոգիչ է եւ ահազանգ է հնչեցնում, որ անծրագիր եւ չուսումնասիրած համակարգով չի կարելի համայնքը կառավարել եւ պէտք է ունենալ, յստակ, թափանցիկ եւ օրւայ վիճակին համապատասխան մի ծրագիր եւ ոչ թէ յանձնւած բախտի քմահաճոյքին:

Սպահանի թեմը կարելի է ասել, որ մինչ օրս չի հետեւել թեհրանի թեմի օրինակին եւ իր գործունեութիւնը շարունակում է քօղարկւած պահել մեր համայնքում: (Մանրամասն կարդալ «Յոյս» 104 համարում, կամ «Իրանահայութեան ազգային

հարստութիւնը եւ Յ.Յ.Դ-ն» գրքուկը. Հրաչ Միրզախանեան. Թեհրան. 2011): Երեւի թէ Սպահանի թեմը ամենահարուստ թեմն է, որ շարունակում է իր գոյութիւնը ի նպաստ Յ.Յ.Դ կուսակցութեան բարգաւաճման:

Կարդում ենք կանոնադրութեան յօււած 11-ը՝ «Առաջնորդարանը ոչ-քաղաքական հաստատութիւն է եւ նրա անւան տակ քաղաքական գործունեութիւն չի թոյլատրուում»: Սոյն յօււածը միակ երաշխիքն է մեր համայնքի ապահովութեան տեսանկիւնից, որը որեւէ մի իշխող վարչակարգ չի կարող վտանգի նրան, պատճառաբանելով որեւէ քաղաքական առիթ: Բայց արի ու տես, որ ինչ է կատարուում մեր շրջանում: Անցեալ մի քանի տարիների ընթացքում, տարբեր առիթներով եւ միջոցառումներով, հազարաւոր յայտարարութիւններ է ցրւել մեր համայնքում, այն էլ Ս.Ա.Վանքի պաշտօնական ցրիչների կողմից, տարբեր անւան տակ, օրինակ՝ «Թաղէոս Թաղէոսեան...», «Սասուն...», «Հայ դատի համակիրներ...», «Ռուբէն երիտասարդաց...» եւ այլն:

Նախնական հաշւարկումները ցոյց են տալիս, որ առնւազն ծախսուում է տարեկան մի քանի միլիոն թուման այս զիռքս թերթիկների բազմացնելու համար, այն էլ Վանքի տպարանի միջոցով:

Լաւ հասկացանք, կուսակցութիւնը ուզում է աշխատել եւ պրո-

պագանդել, բայց ինչու չի գրանցուում պետութեան մօտ եւ չի բացում իր արտօնեալ գրասենեակ-վայրը, որպէսզի կարողանայ աշխատանք տանի, այն էլ բաց ճակատով, չէ՞ որ ժողովուրդն է որոշելու անդամակցութեան եւ համակրութեան հարցը: Ուրեմն ինչպէս պէտք է բացատրել սոյն յօււածի եւ կուսակցութեան անդամակցելու հակասութիւնը..., երեւի թէ պիտի բեկանել սոյն յօււածը կանոնադրութիւնից, բայց չէ որ պէտք է համոզել պետութեանը, որպէսզի այս «Դամոկլեան սուրը» վերցնի մեր գլխի վրայից.....:

Ինչպէս գիտենք, վերոյիշեալ միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները պաշտօնապէս չեն արձանագրւած եւ հաստատւած պատգամաւորական ժողովի կողմից եւ նոյնիսկ նրանց դրամական աղբիւրները մեզ յայտնի չեն, արդեօք կան հաւաստի տւեալներ, որ եթէ պետութիւնը օրերից մի օր փոխի իր ներքին քաղաքականութիւնը, սոյն միութիւնների գոյութիւնը եւ հետեւաբար մեր համայնքը չի վտանգւի, չէ՞ որ կանոնադրութեան յօււած 39-ը իր ծանօթ. 18 բաժնում ասում է, որ ՄԻԱՅՆ պատգամաւորական ժողովի հաստատման կարիքը կայ եւ ոչ թէ պետութեան, եւ աւելի ցայտուն հակաօրէնսդրական օրինակը, որ ներկայ պատգամաւորական ժողովի նախագահը անդամակցում է կուսակցութեանը:

Կարդանք յօււած 5-ը՝ «Առաջ-

նորդարանը իր ընթացիկ գործերի մէջ անկախ է, իսկ վարչականօրէն ենթակայ է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան»:

Նման մի յօդուած, կոպիտ ասած, պարզապէս թոյլտուութիւն է մի երկրի միջամտութիւնը միւս երկրի ներքին գործերի մէջ, իհարկէ քօղարկուած կրօնական անւան տակ: Բոլորս գիտենք, որ երկրորդ համաշխարհային պատերազմից յետոյ, ինչ-ինչ քաղաքական պատճառով, եւ դաշնակցական պարագլուխների նկրտումներով, «Ամբիլիասը» փոխարինեց «Էջմիածնին»: (Մանրամասն կարդալ «Յոյս» համար 123)

Նկատենք, որ համաշխարհային ներկայ քաղաքական վիճակը մեզ համար աւելի նպաստաւոր է որպէսզի վարչական կապեր հաստատենք Էջմիածնի հետ, վերջապէս դա մեր Մայր հայրենիքն է եւ տարբերում է Լիբանանից, եւ միջազգային իրաւական հարթութեան վրայ աւելի է արդարացում նման մի քայլ՝ այն պետութիւնների կողմից, որոնք դերակատար են Միջին Արեւելքում, բայց եթէ սա էլ չի թոյլատրում, ուրեմն մեզ ձեռնտու է, որ միայն ունենանք մեր իրանցի բարձրագոյն հայ հոգեւորականը:

Յօդուած 33-ում նշուած է պատգամաւորական ժողովի պարտականութիւնները եւ իրաւասութիւնները, ը-բաժինում կարդում ենք. «...ընտրում է Ազգային ընդհանուր ժողովի եւ կաթողիկոսի ընտրութեան ժողովի պատգամաւորները»:

Ի՞նչ է նշանակում «Ազգային ընդհանուր ժողով», երեւի աւելի ճիշտ կը լինի ասել «Յ.Յ.Դ ընդհանուր ժողով»: Ովքե՞ր են այդ «Ազգի տիտանները» որ յանդգնում են համայն հայութեան խնդիրները լուծել, բայց չեն կարողանում մեր փոքրիկ համայնքի համար ճիշտ լուծումներ գտնել, եւ աւելին՝ որ չեն կարողանում Հայաստանի պատգամաւորական ընտրութիւն-

ների արդիւնքում, քէների 5-տոկոսի շեմից անցնել, ո՞ւմ հաշիւն է ծախսուում այս նպատակի համար ազգի դրամները, երբ մեր համայնքում դեռ գոյութիւն ունի ժողովրդի խեղճ ու կրակ մի հատուած, որ նոյնիսկ օրւայ հացին է կարօտ:

Յօդուած 45-ը բացատրում է «հաշիւքննիչ մարմնի» պարտականութիւնները, բայց չի նշում, որ եթէ ինչ-որ «Ազգի գող» է գտնուում, ի՞նչ վերաբերմունք պէտք է ցուցաբերել նրա նկատմամբ, երեւի պէտք է խրատել նրան, որ այլեւս նման քայլի չդիմի: Ոչ, սիրելիներ, սոյն մարմինը պիտի ուղղակիօրէն զեկուցի պետութեան համապատասխան մարմիններին որպէսզի յանցագործը դատւի օրէնքի սահմաններում, մենք այս պայմաններում ոչ այդքան հարուստ ենք եւ ոչ էլ անցեալի նման մեծ բարերարներ եւ նւիրատուներ ունենք, որ կարողանանք փոխհատուցել նման դրամական ու կալւածական կորուստներ, եւ ոչ էլ իրաւունք ունենք աչքաթող անել Ազգի հարստութիւնը:

Իրանահայութեան վերջին վիճակագրութիւնը ցոյց է տալիս, որ Իրանում բնակուում են մօտ 50000 հայեր, որոնք հիմնականում Թեհրան, Նոր Ջուղա (Սպահան), Շահինշահր, Թաւրիզ քաղաքներում են հաստատուած, ելնելով այն իրողութիւնից, որ ազգային կալւածատնտեսական եւ բիւջետային մեծ բացեր են գոյացել բոլոր թեմերում եւ ներկայիս ազգային հսկայածաւալ կառուցւածքով շարունակելը, անկումային հեռանկար ունի, ուրեմն մեր ապագայ ռազմավարութիւնը պէտք է հիմք ընդունի «նոր ազգային կառուցւածք» կերտելու տեսլականը:

21-րդ դարում հեռակառավարման բարդ խնդիրները լուծուում են համակարգչային եւ ինտերնետային համացանցի միջոցով, ուրեմն նման մի գործելակերպ որդեգրելը պատճառ կը դառնայ մեծ մի-

թական զեղչերի եւ խնայողութիւնների, եւ Նոր Ջուղան ունենալով հարուստ պատմական մի անցեալ եւ աշխարհագրական առումով տեղակայուած Սպահան կենտրոնական քաղաքում, արժանի է լինել «Իրանի համայնքային խորհրդի» կրօնավարչական կենտրոն, սոյն «համայնքային խորհուրդը» պիտի ունենայ իր կանոնադրութիւնը եւ ընտրւի ժողովրդի ուղիղ քէով, այս դէպքում մեր 3 թեմերը կը միաձուլւեն մէկ մարմնի մէջ եւ կառաջնորդւեն նոր համակարգով:

Բայց ինչ վերաբերում է Իրանի խորհրդարանում մեր գոյգ հայ պատգամաւորներին, պէտք է ինչ-որ ձեւով նրանց ներառել սոյն խորհրդում, այն էլ վճռական ծայնի իրաւունքով, որպէսզի նրանք աւելի մատչելի ձեւով ծանօթացնեն եւ լուծելի դարձնեն մեր ազգային խնդիրները Իրանի պետական համապատասխան այրերի միջոցով: Դիտել տանք որ, մինչ օրս նման մի յօդուած չի նախատեսւել մեր համայնքի կանոնադրութիւնում, երեւի սա էլ նպաստաւոր չի եղել կուսակցութեան համար:

Այնուամենայնիւ պէտք է համոզել եւ համոզել մեր անկեղծ մտաւորականներին, որ մեր համայնքի բոլոր դժարութիւնները հիմնականում բխում են Հ.Յ.Դ կուսակցութիւնից, որը մեր շրջանում հանդիսանում է թէ օրէնսդիր, թէ գործադիր եւ թէ դատական մարմին:

Ծանօթ.

Մենք ձեռքի տակ ենք ունեցել Սպահանի հայոց թեմի 48-րդ պատգամաւորական ժողովի վաւերացւած կանոնադրութիւնը, եւ առաջնորդւել դրանով:

Սեպտեմբեր 2012

ԳԻՄՐԻՆ ՓՈՔ

Մինչ Գիւմրին այցելելը, Յայաստանի երկրորդ քաղաքի մասին մտածում էի որպէս մի փոքր Երեւան, սակայն, նոյնիսկ կարճ մի շրջագայութեամբ քաղաքի փողոցներում անհետանում է այդ թիրիմացութիւնը: Գիւմրին, որի անունները (Կունայրի, Ալեքսանդրապոլ, Լենինական եւ կրկին Գիւմրի) արդէն վկայում են նրա պատմութեանը, իր ամէն ինչով տասնիններորդ դարի ռուսական կայսրութեան մի քաղաք է: Մեզ այսօր ծանօթ Երեւանը հիմնականում ծնւաւորել է սովետական շրջանում, մինչդէռ Գիւմրին նախասովետական շրջանում արդէն ռուսական Անդրկովկասի կարեւոր քաղաքներից էր համարում: Գիւմրին իր ճարտարապետութեամբ

բաւականին տարբերում է Երեւանից: Տուֆէ վարդագոյն քարով բազմայարկանի եւ բակերի շուրջ կառուցած բնակարանային համալիրների փոխարէն՝ այստեղ կան տեղական սեւ շինանիւթով կառուցած երկյարկանի շէնքեր:

Գիւմրիի հէնց մուտքում քաղաքի թանգարանում ներկայացւած է քաղաքի կենցաղը եւ արհեստների զարգացած մակարդակը տասնիններորդ դարում:

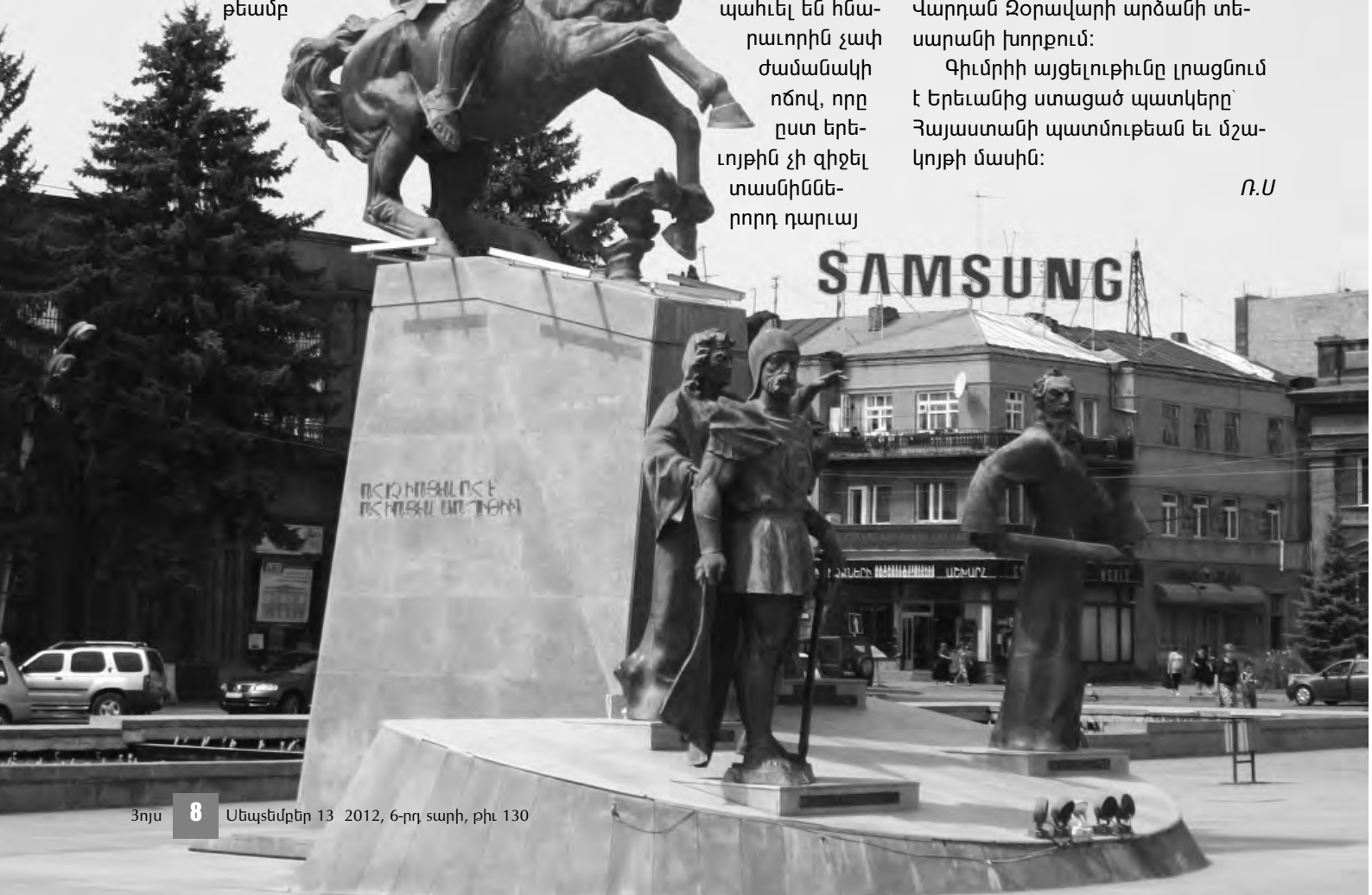
Թանգարանի շէնքը Արեւմտահայաստանից Գիւմրի գաղթած հարուստ տոհմի բնակավայրն է եղել, եւ սենեակները պահւել են հնարաւորին չափ ժամանակի ոճով, որը ըստ երեւոյթին չի զիջել տասնիններորդ դարւայ

եւրոպական կենցաղային ոճին: Թանգարանում ցուցադրւել են նաեւ իրեր, որոնք վկայում են տասնիններորդ դարում քաղաքում դարբնութեան, մետաղաձուլութեան, արծաթագործութեան, դերձակութեան, կօշկակարութեան եւ այլ արհեստների զարգացման մասին: Թանգարանի պատերը զարդարւած են Գիւմրիի անւանի նկարիչ Յակոբ Անանիկեանի նկարներով (տես էջ 10):

Մի բանով, որն ի դէպ ոչ այնքան դրական, Գիւմրին նմանում է Երեւանին, այն է, որ քաղաքի կենտրոնական ընդարձակ հրապարակում իրար են խառնւած պատմական յուշարձանները եւ արդի սպառողական ապրանքներ գովազդող մեծ ցուցատախտակները: Ասենք «Սամսունգ»-ի հսկայ յայտարարութիւնը Վարդան Զօրավարի արձանի տեսարանի խորքում:

Գիւմրիի այցելութիւնը լրացնում է Երեւանից ստացած պատկերը՝ Յայաստանի պատմութեան եւ մշակոյթի մասին:

Ռ.Ս

ՔՐ ԵՐԵՒԱՆ ԶԷ

ԳԻՄՐԻԻ ԱՆԻԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉ՝ ՅԱԿՈԲ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆԸ

Նշանաւոր նկարիչ Յակոբ Անանիկեանը ծնւել է 1919 թւականին Գիւմրիում եւ մինչեւ 1960-ական թւականները ապրել եւ ստեղծագործել է իր ծննդավայրում: Այս ժամանակ նա տեղափոխւել է Երեւան, որտեղ եւ նրա իւրայատուկ նկարչական ոճը ձեւաւորուում է: Նրա գործերում գերիշխում է կարօտը, իր հայրենի քաղաք Գիւմրիի նկատմամբ՝ իր արհեստանոցներով, դուղուկահարներով, երգիչներով, սայլորդներով: Գիւմրին կառուցւած է հիմնականում տեղի սել քարով: Սելը տիրապետող է դարձել նաեւ քաղաքի կենցաղում: Նոյն մթամած գունային մթնոլորտն է իշխում եւ Անանիկեանի կտաւներում:

ՔԱՂԱՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գիւմրիի զարգացման ամենանշանակալից շրջանը դարձաւ XIX դարը, երբ իր շրջակայքով 1804 թւականին, ռուս-պարսկական առաջին պատերազմի ժա-

մանակ այն մտաւ Ռուսաստանի կազմի մէջ, այսինքն մօտ քառորդ դար աւելի վաղ քան ողջ Արեւելեան Հայաստանը: Այդ ժամանակ նա դարձաւ Անդրկովկասի նշա-

նաւոր քաղաքներից մէկը:

1829 - 30 թւականներին Արեւմտեան Հայաստանից՝ Կարսից, Էրզրումից, Բայազետից եւ այլն հարիւրաւոր ընտանիքներ ներ-

գաղթեցին եւ մշտական բնակութիւն հաստատեցին Գիւմրիում, որի հետեւանքով քաղաքը դարձաւ համեմատաբար բազմամարդ:

1837 թականին Ռուսաստանի կայսր Նիկոլայ Առաջինը, ժամանելով Գիւմրի, քաղաքը կոչում է իր կնոջ՝ կայսրուհի Ալեքսանդրիա Ֆեօդորովնայի անունով՝ Ալեքսանդրապոլ, որը ժողովուրդը երբեմն անւանել է նաեւ Ալեքպոլ: 1840 թականին Գիւմրին յայտա-

դերձ, շուտով դարձաւ նաեւ առեւտրի եւ արհեստագործութեան նշանակալի կենտրոն, իսկ դարավերջին՝ 1899 թ. Թիֆլիս - Ալեքսանդրապոլ, այնուհետեւ Ալեքսանդրապոլ-Երեւան երկաթուղիների կառուցումը, որը 1906 թ. շարունակեց մինչեւ Ջուլֆա, ապա Թաւրիզ, քաղաքը դարձրեց երկաթուղային կարելոր հանգուցներից մէկը: Դա մեծ բեկում մտցրեց նրա սոցիալ-տնտեսական եւ մշակութային կեանքում:

որը, որոնց համբաւը տարածել էր երկրով մէկ: Արհեստաւորների մեծագոյն մասը ներգրաւած էին համաքրութիւնների մէջ, որոնք պահպանեցին մինչեւ XX դարի սկիզբը: Քաղաքի կեանքում կարելոր նշանակութիւն էր ստացել տնայնագործութիւնը: Շուտով ստեղծեցին գարեջրի, օճառի եւ կաշի ձեռնարկութիւններ: Մեծ վերելք ապրեց առեւտուրը: Քաղաքում կային բազմաթիւ խանութներ, մանր ու մեծ կրպակներ,

րարւում է քաղաք, իսկ 10 տարի անց՝ 1850 թականին, դառնում էրեւանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գաւառի կենտրոնը: Քաղաքը գլխաւոր պրիստաւի (գաւառապետի) աթոռամիստն էր, Անդրկովկասի ռուսական զօրքերի կարելոր աւան-պոստը: Այստեղ հիմնեցին ռազմական ամրութիւններ, զինուորական աւաններ (Պոլիգոններ, Սեւերսկի, Կազաչի պոստ):

Ալեքսանդրապոլը սահմանային բերդաքաղաք լինելով հան-

Ալեքսանդրապոլը նախասովետական շրջանում առաջին հերթին արհեստաւորական քաղաք էր, ուր 1850-1860 թականների արհեստաւորների թիւը կազմում էր աւելի քան 5 հազար մարդ: Առանձնապէս տարածած էին շինարարական-մետաղամշակման արհեստները, որոնք մադրութիւնը, քարտաշութիւնը, ատաղձագործութիւնը, դարբնութիւնը, պղնձագործութիւնը, անագագործութիւնը եւ այլն: Յատկապէս յայտնի էին քարտաշներն ու որմնադիրներ-

շուկաներ: Քաղաքի տնտեսական զարգացման հետ միասին խոշոր չափերով սկսեց աճել նաեւ ազգաբնակչութիւնը:

XIX դարի վերջին Ալեքսանդրապոլն ուներ 32 հազար բնակիչ, Թիֆլիսից ու Բաքուից յետոյ համարւում էր երրորդ առեւտրական եւ մշակութային կենտրոնն Անդրկովկասում: Այդ ժամանակներից քաղաքն ուներ մօտ 10 դպրոց ու վարժարան: Աջքի էին ընկնում Արղութեան (արական) եւ Սահականուշեան (օրիորդաց) վարժա-

րանները, ուր հայերէնից բացի սովորում էին ռուսերէն, լատիներէն եւ յունարէն: Կային նաեւ մասնաւոր վարժարաններ:

Քաղաքը յայտնի էր իր դպրոցներով, գուսաններով, ժողովրդական երգիչներով (Ջիւանի, Շերամ, Ֆահրագ, Յայաթ եւ ուրիշներ): Տրւում էին թատերական ներկայացումներ: Առաջին անգամ Յայաստանում, 1912 թ. այստեղ է բեմադրուել Ա. Տիգրանեանի

«Անուշ» օպերան:

Սովետական կարգերի հաստատմամբ Ալեքսանդրապոլում արագ թափով սկսեց զարգանալ արդիւնաբերութիւնը, գիտութիւնն ու մշակոյթը: Մինչեւ 1930-ական թւականների սկիզբը քաղաքը մնում էր որպէս գաւառի կենտրոն: 1924 թւականին Վ. Ի. Լենինի մահից յետոյ Ալեքսանդրապոլը անւանեց Լենինական:

Յայաստանի անկախացման

տարիներին քաղաքը կրկին վերանւանեց Գիւմրի:

Օգտագործուել են տեղեկութիւններ «Լենինական» ուղեցոյցից՝

(Լենինական, ուղեցոյց, Վագդէն Ազատեան, ՅԿԿ Կենտրոնի հրատարակչութիւն. Երեւան, 1989 թ.)

ԳԻՄՐԻԻ ԱՆԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

Գիւմրին գտնւում է Երեւանից (Յայաստանի Յանրապետութեան մայրաքաղաք) 126 կմ տարածութեան վրայ, Շիրակի բարձրաւանդակի կենտրոնական մասում, ծովի մակարդակից 1550 մ բարձրութիւն ունեցող հարթավայրում, Յայաստանի հիւսիս-արեւմուտքում, Ախուրեան գետի ձախ ափին:

Տարածքը կազմում է 3626 հեկտար:

Քաղաքի մօտով հոսում է Յայաստանի Յանրապետութեան ջրառատ գետերից մէկը՝ Ախուրեանը:

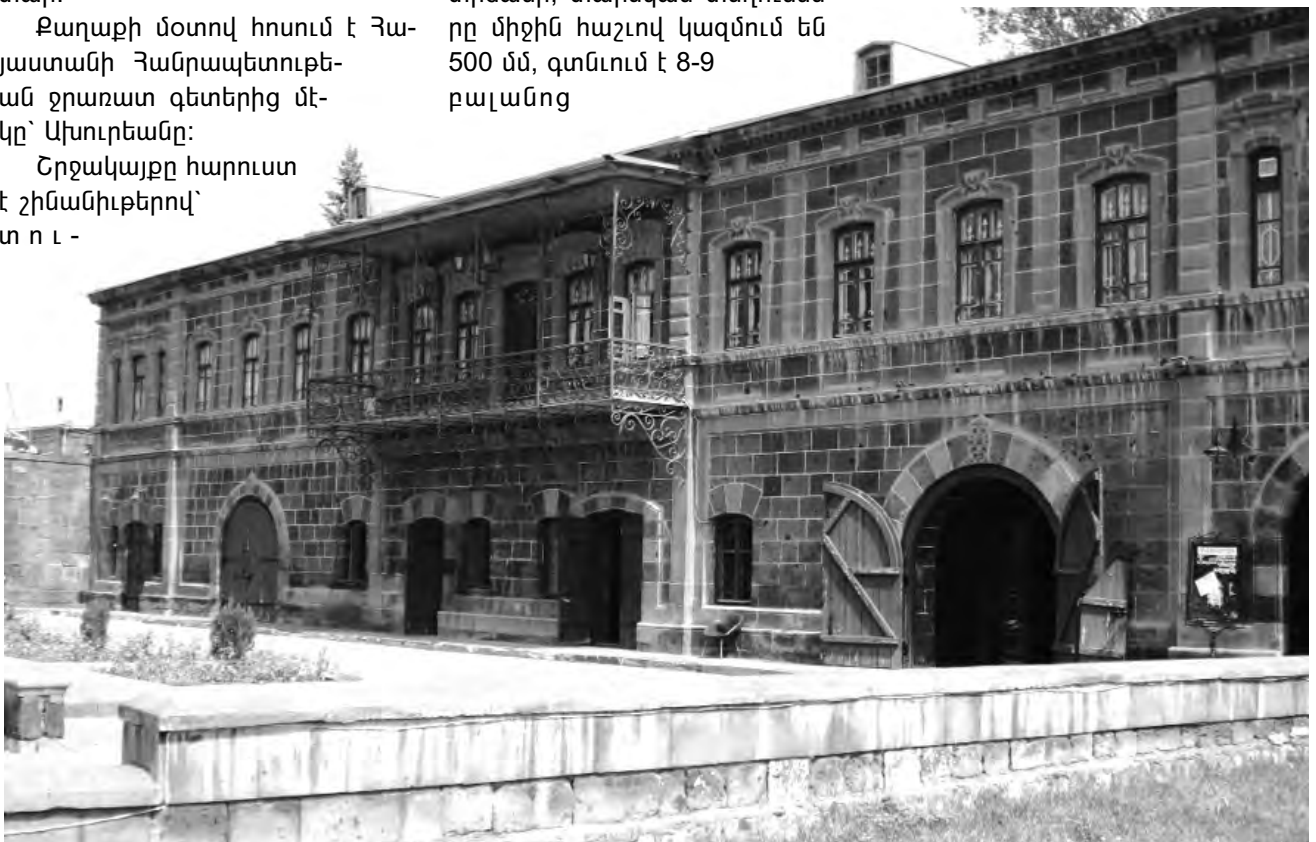
Շրջակայքը հարուստ է շինանիւթերով՝ տ ու լ -

Ֆոլ, բազալտով, դիատոմիտով, կաւով, ինչպէս նաեւ սելահողային արգաւանդ դաշտերով:

Ընդհանուր առմամբ Գիւմրիում կլիման ցամաքային է: Ձմռանը երբեմն ուժեղ սառնամանիքներ են լինում: Օդի նւազագոյն ջերմաստիճանը իջնում է մինչեւ 41-ի: Ամռանը համեմատաբար շոգ է, սնդիկի սիւնը հասնում է մինչեւ 36 աստիճանի, տարեկան տեղումները միջին հաշուով կազմում են 500 մմ, գտնւում է 8-9 բալանոց

սեյսմիկ գօտում:

«Ձիթոցենց տուն» անւանաւոր հնօրեայ այս շէնքը Գիւմրու ժողովրդական ճարտարապետութեան եւ քաղաքային կենցաղի թանգարանն է: Երկրաշարժերին դիմադրած այս կառոյցը, տեղի շինարարական արւեստի սքանչելի նմուշներից է:

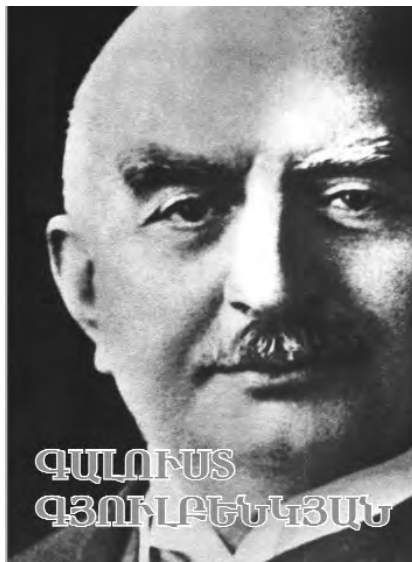

Ռ՛Վ Է ՉԱԼՈՒՄՑ ԳԻԼԲԵՆԿԵԱՆԸ

1917 թ. բռնկված ռուսական յեղափոխութիւնը դարձաւ համատարած սովի պատճառ, որից փրկւելու միակ յոյսն Արեւմուտքն էր: Ռուսաստանը տարադրամի կարիք ունէր՝ ժողովրդին կերակրելու եւ տնտեսութիւնը ոտքի կանգնեցնելու համար, ուստի որոշում ընդունեց երկրի բուրժուական յորջորջւած հսկայական հարստութիւնը՝ արւեստի գործերը, ցարական ունեցւածքը, ամբողջական պալատները արեւմտեան երկրներին ու ԱՄՆ-ին վաճառելու մասին: 1929 թականին հերթը հասաւ Էրմիտաժին: Վաճառքի հանւած արժեքներն սպառուում էին ակնթարթօրէն, եւ այդ ամէնը երկրից «արտահոսում էր» ուղղակի ջրի գնով: Էրմիտաժի հարստութեան գնորդներից էր այն ժամանակ արդէն նաւթային մագնատի համբաւ ձեռք բերած եւ արւեստի գործերի հրաշալի հաւաքածու ունեցող Գալուստ Գիլբենկեանը:

Նա նաւթի վաճառքով զբաղւող իր գործընկերներին դիւանագիտօրէն համոզում էր արեւմտեան շուկայում իրացնել նաեւ ռուսական նաւթը՝ այդպիսով Ռուսաստանի համար ապահովելով այնքան անհրաժեշտ տարադրամը, իսկ իր համար՝ Էրմիտաժից առաջինը գնումներ կատարելու իրաւունքը: Չորս յաջողւած գործարքների շնորհիւ Գիլբենկեանն իր հաւաքածուն հարստացրեց 18-րդ դարի ֆրանսիացի վարպետների գործերով, «Դիանայի» քանդակով, որը ժամանակին պատկանել էր անձամբ Եկատերինա թագուհուն, շատ էժան ձեռք բերեց նաեւ մի քանի բարձրարուեստ կտաւ:

Ամբողջ այս հարստութիւնը հետագայում պէտք է հանգրւանէր նրա՝ աւելի քան 60 տարւայ ընթացքում կուտակած անձնական հաւաքածուի բազմաթիւ նմուշների կողքին, իսկ մահւանից 14 տա-

րի անց ցուցադրւել Լիսաբոնում բացւած եւ իր անունը կրող թանգարանում, որը աշխարհի լաւագոյն թանգարաններից է:

Սակայն Գիլբենկեանի համաշխարհային փառքն ու անունն առնչւում են մէկ այլ առաքելութեան հետ, որը մանկուց էր կանխորոշւած:

1869 թականի Մարտի 23-ին Կոստանդնուպոլսի Սկիւթար թաղամասում յաջողակ եւ ունեւոր գորգավաճառ Սարգիս Գիլբենկեանի ընտանիքում ծնւում է առաջնեկ որդին՝ Գալուստը: Նրանից գոհ սուլթանը, որպէս շնորհակալութիւն՝ ճարպիկ վաճառականին նշանակում է սեւծովեայ Տրապեզունդ նաւահանգստի կառավարիչ: Նաւահանգիստը իւրօրինակ կամուրջ էր Ռուսաստանի եւ Փոքր Ասիայի միջեւ, ուստի ձեռներեց գործարարն առիթը բաց չի թողնում զբաղւելու նաեւ Ռուսաստանից Օսմանեան կայսրութիւն ներկրող նաւթի վաճառքով: Հօր հարստութիւնը Գալուստի համար փայլուն կրթութիւն ստանալու հեռանկարներ է բացում: Նախնական ուսումն ստանում է Գատըզիւղի Արամեան-Ունճեան դպրոցում, ապա «Սուրբ Յովսէփ» ֆրանսիական վարժարանում: Այնուհետեւ

ֆրանսերէնը կատարելագործելու համար սովորում է Մարսէլի երկրորդ կարգի դպրոցում, յետոյ՝ Լոնդոնի Թագաւորական քոլեջի ճարտարագիտութեան բաժնում, որն աւարտում է 1887-ին՝ փայլուն գնահատականներով եւ բարձրակարգ ճարտարագէտ-նաւթարդիւնաբերողի որակաւորմամբ: Այնուհետեւ հայրը որդուն ուղարկում է Անդրկովկաս՝ ուսումնասիրելու Բաքւի քարիւղի հանքերը: Այս ճամփորդութիւնը «նաւթային գործի» սիրահարին առիթ է ընձեռնում հեղինակելու լուրջ մի աշխատութիւն՝ Միջին Արեւելքի նաւթային պաշարների շահագործման եւ մշակման վերաբերեալ, ինչպէս նաեւ զանազան յօլւածներ հրատարակել ու փարիզեան «Revue des Deux Mondes» թերթում: 21 տարեկանում Գիլբենկեանը համարւում էր նաւթային հարցերի առաջնակարգ փորձագէտ՝ ողջ աշխարհում: Եւ պատահական չէ, որ նրա վրայ ուշադրութիւն է բեւեռում Օսմանեան կառավարութեան հանքերի նախարարը՝ խնդրելով մի տեղեկագիր պատրաստել կայսրութեան եւ Միջագետքի քարիւղի հանքերի մասին: Բանիմաց երիտասարդը բաւականին համոզիչ տեղեկագիր է պատրաստում, որով ապացուցում է, որ կայսրութեան տարածքները հսկայական նաւթային ներուժ ունեն: Բանեցրած դիւանագիտութեան շնորհիւ նա մի քանի մեծահարուստ նաւթարդիւնաբերողների համոզում է գումարներ ներդնել՝ այդ հանքերի շահագործումը կազմակերպելու համար: Աւելին՝ Գիլբենկեանը որոշում է հօր տւած 30000 ֆունտ ստերլինգ դրամագլխով միանալ նրանց եւ սեփական գործ սկսել: Իսկ դրա համար նախ հարկաւոր էր ազդեցիկ կապեր ձեռք բերել: Այդ նպատակով մեկնում է Լոնդոն եւ այնտեղ եռանդուն գործունէութիւն ծաւալելու

շնորհիւ նոր ծանօթութիւններ հաստատում, բանակցութիւններ վարում ու պայմանագրեր կնքում: Այդպէս մեկնարկում է Միջագետքի նաւթի հանքերի մշակման դարաշրջանը, ինչպէս նաեւ Գիւլբենկեանի գլխապտոյտ վերելքը՝ փառքի աստիճաններով:

Անգլիայում նա հանդիպում է կեանքի ընկերուհուն՝ Նւարդ Եսայեանին: Նւարդը հայկական ազնւական ընտանիքից էր, շատ խելացի, կենսուրախ մի կին, ով ողջ կեանքում մնաց ամուսնու կողքին՝ որպէս հաւատարիմ նեցուկ:

1896 թւականին ծնւեց նրանց առաջնեկը՝ Նուբարը: Այդ ժամանակ ամուսինները դեռ թուրքիայում էին, սակայն համիդեան ջարդերի պատճառով լքեցին երկիրը՝ հաստատուելով Լոնդոնի կենտրոնում:

Տեղափոխուելով Եւրոպա՝ երիտասարդ գործարարն առաւել մեծ աւելումով է սկսում զբաղւել նաւթային գործերով: Այդ տարիներին նա իր ուժերը ներդնում է երկու խոշոր գործընկերների՝ Օսմանեան կայսրութեան եւ Անգլիայի շահերը պաշտպանելուն՝ երկար ժամանակ նրանց համար ապահովելով Միջագետքի նաւթ շահագործելու մենաշնորհը եւ ինքն էլ ունենալով իր հասանելիքը: Սակայն Առաջին համաշխարհայինի նախաշեմին արաբական նաւթի հանդէպ յաւակնութիւններ է ներկայացնում Գերմանիան: Անգլիացիները խնդրում են Գիւլբենկեանին բանակցութիւններ վարել Գերմանիայի հետ՝ նաւթահանքերի նրա մասնաբաժինը հնարաւորինս կրճատելու նպատակով: Երկարատեւ բանակցութիւններով Գիւլբենկեանին յաջողում է համաձայնագրի նախագիծ կազմել, որը բաւարարում է բոլոր շահագրգիռ կողմերին:

Պատերազմի ավարտից յետոյ, երբ փլուզւել էր Օսմանեան հսկայական տէրութիւնը, եւ Գերմանիան էլ խաղից դուրս էր մնացել,

Գիւլբենկեանը ստիպած էր նոր բանակցութիւններ սկսել հին եւ ասպարէզում յայտնւած նոր գործընկերների հետ: Պատերազմում յաղթանակած Ֆրանսիան Միջին Արեւելքի քարիւղի պահեստների տիրակալներից մէկը դառնալու նոր յաւակնորդերի թում էր: ԱՄՆ-ը նոյնպէս աչք էր դրել Միջագետքի եւ յատկապէս՝ Զիւսիսային Իրաքի քարիւղի հանքերի վրայ: Եւ Գիւլբենկեանի շնորհիւ, թուրքական նաւթային ընկերութեան կազմաւորումից 14 տարի անց, նոր համաձայնագիր է կազմւում (պատմութեան մէջ յայտնի է «Կարմիր գծի» համաձայնագիր անունով) նորաստեղծ Իրաքեան նաւթային ընկերութեան շրջանակներում, որի բաժնեթղթերը կիսւում են նախկին անգլիական եւ անգլո-պարսկական, նոր ֆրանսիական ու ամերիկեան ընկերութիւնների միջեւ, որոնք էլ դարձան քարիւղի ապագայ հսկաները: Զետաքրքիր է, որ այս դէպքում եւս պահպանւեց ընդհանուր դրամազլխից Գիւլբենկեանին հասանելիք 5 տոկոսը, որի համար նրան սկսեցին կոչել «պարոն 5 տոկոս», եւ որը բազմապատկեց նրա միլիոնները:

Սակայն հարստութիւնը նրա համար թշւառներին, կարիքաւորներին ու դժբախտութեան մէջ յայտնւածներին ձեռք մեկնելու միջոց էր, ինքն անձամբ չէր սիրում անտեղի զոււարներ վատնել, եթէ խօսքն իհարկէ չէր վերաբերում արւեստի հերթական գործը ձեռք բերելուն: Լինելով շատ խնայող ու ժուժկալ մարդ սեփական ընտանիքում՝ նա զոււարներ չէր խնայում թուրքիայի, Սիրիայի, Լիբանանի, Իրաքի, Յորդանանի հայկական համայնքներին առատաձեռն նւիրատութիւններ անելու համար: Զամբաւաւոր հայ մեծահարուստը մեծ զոււարներ է ներդրել նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքարանի, Կ. Պոլսի «Սբ. Փրկիչ» հիւանդանոցի եւ Էջմիածնի Մայր տաճարի վերանորոգման, ինչպէս

նաեւ Երեւանի ծայրամասում կառուցւած Նուբարաշէն եւ Նոր Կեսարիա թաղամասերի շինարարութեան գործում:

Կեանքի վերջին տարիներին Գիւլբենկեանը բնակութիւն է հաստատում Պորտուգալիայում՝ իր համար ժամանակաւոր կացարան դարձնելով լիսաբոնեան «Աւիզ» շքեղ հիւրանոցի համարները: Զաւատարիմ քարտուղարի ուղեկցութեամբ զբօսանքները նրա ամուսնուրեայ արարողութիւններից էին: Դրանց միակ անյարմարութիւնը Գիւլբենկեանի աճող հոշակն էր. նա ասես Լիսաբոնի տեսարժան վայրերից լինէր. բոլորը ուզում էին զոնէ հեռուից տեսնել աշխարհի ամենահարուստ մարդուն, իսկ երեխաները համարձակութիւն էին ունենում մօտենալ, շրջապատել ու ամենատարբեր հարցերով անհանգստութիւն պատճառել հանգստացող ծերունուն: Սակայն Գիւլբենկեանը նրանց դէմ պայքարելու սեփական՝ զուտ «գիւլբենկեանական» եղանակն ունէր. երեխաներին թոյլատրում էր կողքին գտնւել միայն այն պայմանով, եթէ լուռ մնան: Այդ լռութեան համար իւրաքանչիւրը մէկական մանրադրամ էր ստանում:

Կեանքի մայրամուտին՝ 81 տարեկանում զրկւում է հաւատարիմ կողակցից: Դա նրան ստիպում է մտածել կտակի մասին, որում ցանկութիւն է յայտնում Լիսաբոնում յատուկ ֆոնդ ստեղծել՝ Եւրոպայով մէկ ցրւած իր հաւաքածուի բոլոր մուշները՝ իր բոլոր «զաւակներին» մէկտեղելու համար: Ֆոնդին նա կտակում է 2,6 միլիարդ դոլար եւ 102 միլիոն բիւջէով տարեկան շահոյթ: 2 տարի անց՝ 1955 թւականի Յուլիսի 20-ին, իր օթեւանած հիւրանոցում էլ դարի մեծագոյն մարդկանցից մէկը հրաժեշտ է տալիս կեանքին: Նրա վերջին հանգրւանը դառնում է իր միջոցներով Լոնդոնում կառուցւած Սբ. Սարգիս եկեղեցին:

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԵՏԵՐՈՎ Գրիգոր Յ. ԴԱԼԹԵԱՆ (1924-1955)

Նիկիտ Միրզայեանց

Գրիգոր Դալթեանի հայրը՝ Յովսէփը, եղել է Ն. Զուղայի ազնւական տոհմից սերած, Դաւիթ Քալանթար (Քաղխուղա)-ի տղան, իսկ ինքը զաւակն է Յովսէփի, երբ նա իր պատկառելի տարիքում պսակուում է իր երկրորդ կնոջ՝ Զայքնուշի հետ: Գրիգորի խորթ եղբայրները եղել են՝ Դաւիթը (բժիշկ Վիենայում), Եղիան⁽¹⁾, Գեորգը եւ դուկտ. Զարմիկ Դալթեանը⁽²⁾:

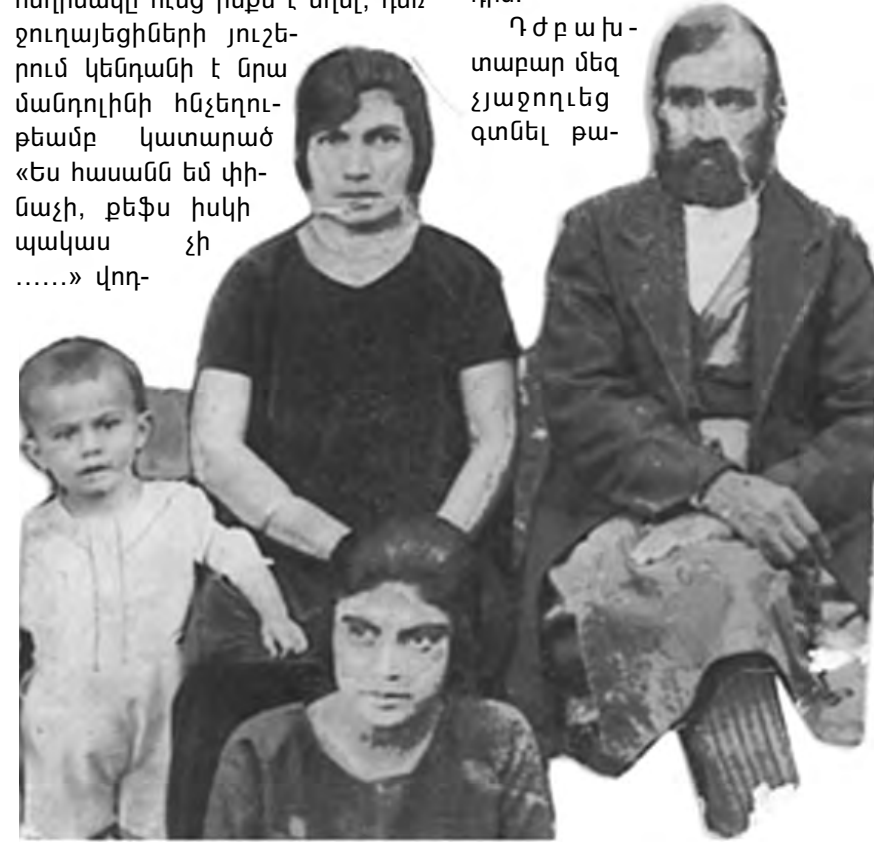
Գրիգորը ծնւել է Ն.Զուղայում 1924 թ., հէնց փոքր տարիքից սիրել է դերասանական արւեստը եւ երաժշտութիւնը, տաղանդաշատ այս տղան ծնւած օրից տառապել է սիրտանօթային հիւանդութիւնից, բայց այնուամենայնիւ իր

տաղանդով եւ ինքնաշխատութեամբ սովորել է նւագել բանջօ, մանդոլին եւ քլառինէթ: Աշխատել է որպէս ոսկերիչի աշակերտ եւ հմտացել նաեւ այս ասպարէզում:

Սէրը դէպի թատրոնը նրան մղել է այս բնագաւառում դրսեւորել իր տաղանդը, եւ մասնակցել է տարբեր բեմադրութիւնների, բնութագրական դերերով, այդ թւում՝ «Օթելլօ», «Պատուի համար», «Նամուս», «Անուշ», «Լէյլի ու Մաջնուն», «Արշին Մալալան», եւ «Չասան փինաչին», որ վերջինիս հեղինակը հէնց ինքն է եղել, դեռ ջուղայեցիների յուշերում կենդանի է նրա մանդոլինի հնչեղութեամբ կատարած «ես հասանն եմ փինաչի, քեֆս իսկի պակաս չի» վոդ-

կիլը, որը ամէն մի տօնական առիթով, եւ տարբեր խնջոյքներում իր դերակատարութեամբ, յուզել ու ուրախութիւն է պարգեւել ժողովրդին:

Դ ժ բ ա խ -
տաբար մեզ
չյաջողւեց
գտնել թա-

ամայի թատերաբեմերում:
Յարգանք իր յիշատակին:
Յուլիս 2012 Նոր Ջուղա

Ծանօթ

1) Եղիա Վելիջանեան-Դաւթեան (1889-1976), Իրանի առաջին սկաուտապետը, նկարիչ:

2) Հարմիկ (Յարութին) Դաւթեան (1924-2009): Իրանի արդի հոգեբուժութեան հիմնադիր, ակադեմիկոս:

3) Միքայէլ Կոստանեան հանրաճանաչ դերասան, բեմադրիչ(1880-1955): Նա իր կնոջ՝ Մարգոյի հետ Թիֆլիսից Պարսկաստան գալով (1921), առաջին անգամ Սիրանոյշի խմբի մէջ Ն.Ջուղայում, մի շարք ներկայացումներ են կազմակերպում, յետոյ հիմնում են «Կոստանեան թատերախումբ» եւ ներկայացումներ տալիս Թեհրանում Ռեշտում, Էնզելիում, եւ Խուզիստանում: Միքայէլը մահացել է Ահազում գնացքի մէջ, Հնդկաստան իր տղային այցից վերադարձի ճանապարհին, իսկ կինը՝ 1955թ., Աբադանում:

4) Կարօ Մինասեան (1897-1973) բժիշկ, հնագէտ, գրող:

տերական այն արխիւը , որի յայտագրերը մեզ աւելի մանրամասն տեղեկութիւն կը հաղորդէր Գրիգոր Դ.-ի խաղացած բնութագրական դերերի եւ ժամանակագրական տւեալների մասին, այն լուսանկարներն էլ, որ ձեռք ենք բերել, պատկանում է իր քրոջ՝ Հրանուշի որդուն՝ ջուղայաբնակ Կարօ Դաւթեանին, ում նախապէս յայտնում էնք մեր խորին շնորհակալութիւնը: Այս լուսանկարներից ամենահետաքրքիրը Միքայէլ Կոստանեանի⁽³⁾ հետ նկարած Գրիգոր Դ. է, որը հիմք է ծառայում ենթադրել, որ Գրիգորը մասնակից է եղել նրա բեմադրութիւններին Աբադան քաղաքում եւ միգուցէ նաեւ Ն. Ջուղայում :

Միջանկեալ պէտք է այստեղ խոստովանել, որ Ն.Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի արխիւային որոշ բաժինները այդ թւում թատերականը, գտնուում է ոչ բարւօք վիճակում, եւ մինչ օրս չի թւայնացել եւ չի կարգաւորել, շատ ենք ասել, յիշեցրել ազգային մարմիններին, բայց աւաղ«Ձայն բարբառոյ յանապատի» :

Ասում են, երբ Գրիգորը սրտի սուր ցաւեր էր զգում, իրեն այցելութեան էր գալիս հանրաճանօթ

բժիշկ, Կարօ Մինասեանը⁽⁴⁾ եւ ամէն անգամ դեղատոմս կարգադրելիս, Գրիգորի մայրը որպէս փոխհատուցում, արժէքաւոր եւ հնատիպ գրքեր էր նւիրում նրան:

Դժբախտբար, այս նւիրները չկարողացան փրկել տաղանդաւոր դերասանին , եւ Գրիգորը 31 տարեկան հասակում յաւերժ հեռացաւ թատերական բեմից:

Այժմ նրա խռովեալ հոգին է թւածում, մերօրեայ Ջուղայի

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յոսեֆ Սամափուր

Այսօր, առաւել քան երբեք, գտնում են, որ գրականութիւնը եւ քաղաքականութիւնը իրենց էութեամբ տարբեր են, եւ նոյնիսկ հակադրուում են միմեանց: Քաղաքականութիւնը կենտրոնացում ու վանողականութիւն է քարոզում, այնինչ գրականութիւնը թէկուզ զայրոյթով ու ատելութեամբ համենւած լինի, խօսում է բազմազանութեամբ հանդերձ համերաշխութիւնից ու սրտակցութիւնից, ու երբեւիցէ չեն յիշում գրական լաւ երկում եղած դառնութիւնների պատճառով, տւեալ երկից ու անգամ հեղինակից ինձ օտարացած զգամ: Գրական բազմաթիւ ստեղծագործութիւններ մեզ կապում են հեղինակների հետ, թէւ չենք կիսում նրանց մօտեցումներն ու հաւատա-քաղաքական համոզմունքները, եւ քիչ չեն այն գրողների թիւը, որոնց ստեղծագործութեանը հարազատ մնալու համար գերադասում ենք ինքը հեղինակից հեռու գտնուել:

Գրականութիւնն ինչի՞ց է խօսում քաղաքականութիւնի՞ց, հասարակութիւնի՞ց, իդէալների՞ց ու համոզմունքների՞ց: Ըստ երեւոյթին՝ այո՛, սակայն իրականում՝ ո՛չ. գրականութիւնը ներսից է խօսում, մարդկանց ներաշխարհից եւ այն ամէնից, ինչը նրանց առնչում է հասարակութեանը, քաղաքականութեանը, համոզմունքներին ու այլնին եւ դա, ընդհանուր առմամբ, տարբեր է այդ կատեգորիաների մասին խօսելուց: Գրականութիւնը ասում է թէ ինչո՞ւ ենք համոզւած այս կամ այն բանում, մեր սիրոյ եւ ատելութեան սկզբ-

նադիրները որո՞նք են եւ բնաւ սերն ու ատելութիւնը չի վերածում յայտարարութեան, դա քաղաքականութեան գործն է:

Գրականութիւնը նշում է, որ մարդը որքան բարդ արարած է, եւ ինչպէս է ապրում բարդ իրավիճակներում, եւ ինչպէս է սիրուց պատերազմին, ատելութիւնից չպատերազմելուն, հաւատից անհաւատութեան եւ անհաւատութիւնից հաւատամքին հասնում: Գրականութիւնը այդ ընթացքն է գծում, մեզ ծանօթացնելով մեր ու այլոց ներաշխարհի հետ, ի ցոյց դնելով, փոխըմբռման միջոցով խաղաղութեան հասնելու ճանապարհը:

Գրականութիւնը, եթէ նոյնիսկ ատելութեամբ գրւած լինի, ու եթէ, իրօք, գրականութիւն լինի, ապա ուրիշի ներաշխարհը ներկայացնելով, ի վերջոյ յանգում է մեր մէջ գոյութիւն ունեցող մարդու տեսակին: Հասկանում ենք, որ միեւնոյն ատելութեան սերմերը մեր մէջ էլ կան, ինչի՞ց են դրանք արմատաւորում ու ինչո՞վ աճում, ուստի նոյնիսկ եթէ այդ գրութիւնը չսիրենք, ապա ըմբռնումով ենք մօտենում տւեալ երկին ու հեղինակին ու մեզ էլ աւելի լաւ ենք ճանաչում, եւ այդպիսով, հեռանալով մօտենում ենք ուրիշի ներաշխարհին, ատելութեան ու սիրոյ միջոցով հասնում ենք մեզ ու մարդու եզակիութեանը, եւ դա իմ համոզմամբ, այսինքն՝ խաղաղութիւն, այսինքն՝ գիտակցում, եւ որ ուրիշը օտար չէ, քո տեսակից է՝ իր տարբերութիւններով ու իւրայատկութիւններով հանդերձ:

Իսկ քաղաքականութիւն, այսինքն՝ ես լինեմ, դու՝ ոչ, ես կարող եմ, դու՝ ոչ, ես ասեմ այս, դու՝ այն, այսինքն՝ միւսին վանելու համար կարմիր գծեր յորինել, ինքդ քեզ բարձր դասել եւ որոշում կայացնելու գահին բազմել: Քաղաքականութիւն, այսինքն՝ տարածութիւն, զանազան եղանակներով ու մասշտաբներով պատերազմի հրահրում:

Այս ամէնը ինձ յուշում են, որ քաղաքականութիւնը, լաւագոյն դէպքում, գրականութեան ճանապարհից մի կողմ է քաշում, որպէսզի իւրաքանչիւրն իր ուղիով ընթանայ, եւ ամէն մէկն իր գործն անի: Կարծում եմ, գրական մշակներից ոմանք, եթէ ենթադրել են որ կարելի է մէկը միւսի օգտին շահագործել, այժմ պարզ գիտակցեն, որ նրանց ուղիները այլ են, եւ իզուր չէ, որ գրող-դիւանագետների քիչ ենք հանդիպում, ինչպէ՞ս եւ դիւանագետ-գրողների քանակն էլ (եթէ լինեն), որովհետեւ իւրաքանչիւրը գիտի, որ մէկն իր էութեամբ խաղաղութեանն է ծառայում, միւսն իր էութեամբ պատերազմին:

Թարգմանեց՝ Նորվանը Աղբիւր՝ «Թաջրոբէ» ամսագիր

ՎԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆԻ ՏՉԵՂՈՒԹԻՆԻՅ՝

Դիսմորֆոֆոբիան հոգեկան խանգարում է, որի ժամանակ մարդը չափից աւելի անհանգստացած եւ զբաղւած է իր մարմնի աննշան դեֆեկտով կամ առանձնայատկութիւնով, յայտնում է psychelp.am կայքը: Սովորաբար դա սկսւում է երիտասարդ կամ դեռահաս հասակում: Կանանց եւ տղամարդկանց մօտ՝ հանդիպելու յաճախականութիւնը նոյնն է: Համեմատած ուրիշ հոգեկան խանգարումների հետ, ուղեկցւում է ինքնասպանութեան մեծ ռիսկով: Հիւանդները կարող են բողոքել մի քանի որոշակի «դեֆեկտներից», մի «դեֆեկտից», անորոշ առանձնայատկութիւնից կամ արտաքին տեսքից ընդհանրապէս: Ընդ որում, տուժում են հիւանդի կեանքի կարելոր ուղղութիւնները՝ աշխատելու ունակութիւնը, հասարակութիւնում նորմալ ներգրաւումը, ինքն իրեն սպասարկումը: Այն դէպքերում, երբ այս գաղափարները ընդունում են զառանցանքային բնոյթ, կրիտիկայի կորստով եւ համապատասխան վարքագծով, նպատակայարմար է խօսել ֆիզիկական թերութեան զառանցանքի մասին:

Դիսմորֆոֆոբիան սովորաբար արտայայտւում է այն մարդկանց մօտ, ովքեր բաւականին քննադատաբար են մօտենում իրենց արտաքինին, չնայած նրանց արտաքինում նշանակալի դեֆեկտների բացակայութեանը եւ նրա, որ շրջապատը յատուկ ուշադրութիւն չի դարձնում կամ էլ ընդհանրապէս չի նկատում այդ «դեֆեկտները»:

Մարդկանցից շատերն են ուզում իրենց արտաքինի մէջ որեւէ բան փոխել կամ լաւացնել, սակայն դիսմորֆոֆոբիայով տառապող մարդիկ, ունենալով նորմալ, երբեմն նոյնիսկ շատ գրաւիչ արտաքին տեսք, համարում են, որ այն

աստիճանի տգեղ են, որ սկսում են խուսափել սոցիալական կոնտակտներից վախենալով, որ ծաղրի առարկայ կը դառնան: Նրանք դժարութեամբ են դիմում օգնութիւն ստանալու համար, այն պատճառով, որ ամաչում են եւ վախենում, որ իրենց չեն հասկանալ: Կանայք աւելի շատ են դիմում, քան տղամարդիկ:

Յաճախ շրջապատող մարդիկ, հիւանդութեան ախտանիշները ճիշտ չեն ընկալում, համարելով, որ դա յիմարութեան եւ մնացածից տարբերելու ցանկութեան արտայայտում է:

Հետազօտութիւնները ասում են, որ դիսմորֆոֆոբիայով տառապող մարդկանց մօտ 76%-ը, իրենց կեանքի ինչ-որ մի շրջանում, խորը դէպրեսիա են ապրում, ինչը բաւականին բարձր է ընդհանուր սովորական բնակչութեան սպասելիք 10-20%-ից: Դիսմորֆոֆոբիայով տառապողների մօտ 37%-ը սոցիալական ֆոբիա են ունենում եւ մօտ 32%-ը՝ օբսեսիւ-կոնուլսիւ խանգարում:

ԻՆՉՈՒ ԵՆԷ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԵՐԱՋՆԵՐ ՏԵՍՆՈՒՄ

Ուղեղի հոգեբանութեան եւ ֆիզիոլոգիայի նորագոյն հետազօտութիւնների շնորհիւ՝ գիտնականները փորձել են բացայայտել վատ երազների էութիւնը եւ նպատակը:

Բացայայտել է, որ սարսափելի երազը հանդիսանում է բացասական յոյզերի վերարտադրման միջոց:

Եթէ մարդն արթնանում է գիշերային մղձաւանջից, դա վկայում է յոյզերի կարգաւորման գործընթացի խանգարման մասին: Երազներն օգնում են մշակել վերջին ժամանակներում ապրած բոլոր բացասական յոյզերը, վախը եւ անհանգստութիւնը: Քնի ընթացքում ակտիւանում են ուղեղի այնպիսի մասեր, որոնք պատասխանատու են յիշողութեան եւ յոյզերի համար:

Աւելի յաճախ մղձաւանջեր տեսնում են մարդիկ, ովքեր գտնւում են ուժեղ սթրեսի վիճակում: Եթէ մարդը սարսափելի երազի ընթացքում չի արթնանում, նշանակում է, որ նրա ուղեղն ակտիւօրէն օգնել է բեռնաթափել հոգեկան աշխարհը եւ «մարսել» բացասական յոյզերը:

Մղձաւանջների մասին նոր պատկերացումներն օգնել են գիտնականներին ստեղծել աւելի նոր, ժամանակակից եւ արդիւնաւետ մեթոդներ այդ խնդիրը լուծելու համար: Մեթոդներից մէկը պատկերի փոփոխութիւնն է, երբ հիւանդն արթուն ժամանակ փորձում է յիշել մղձաւանջը եւ ինքը գիտակցօրէն փոխում է իրադարձութիւնների ընթացքը:

ԻՆՉՊԵՍ ՃԻՇՏ ԱՐԵԱՅՐՈՒՔ ԸՆԴՈՒՆԵԼ

Սեպտեմբերը մաշկաբանների համար ուրախալի եւ հետաքրքիր ամիս է, մարդիկ վերադառնում են ծովափնեայ հանգստից, ոմանք՝ որոշ հիւանդութիւններ բուժած, իսկ ոմանք էլ՝ նոր հիւանդութիւններ ձեռք բերած: Այս մասին NEWS.am-ի թղթակցի հետ զրոյցում ասաց մաշկավեներաբան Յովհաննէս Յովհաննիսեանը:

Նրա փոխանցմամբ՝ ծովափնեայ հանգստից յետոյ բժիշկներին հիմնականում դիմում են տարբեր տեսակի այրածքներով եւ որոշ երկար ձգձգող խրոնիկ հիւանդութիւնների սրացմամբ:

Նման երեւոյթներից խուսափելու եւ հանգիստը հետագայում անհանգստութիւն չդառնալու համար մաշկաբանը խորհուրդ է տալիս արեւայրուքը ճիշտ ընդունել: Նրա փոխանցմամբ՝ կարելի է արեւհարել առաւօտեան մինչեւ ժամը 11-12.00-ը, ինչպէս նաեւ 16.00-17.00-ից յետոյ, քանի որ հէնց այդ ժամանակ է արեւը օգտակար առողջութեան, մասնաւորապէս՝

խորհուրդ չի տրուում արեւայրուք ընդունել, քանի որ այդ ժամանակ արեւի ճառագայթները ուղիղ ընկնում են մաշկի վրայ, աւելի շատ են թափանցում եւ մաշկը շատ են վնասում, ինչը վտանգաւոր է:

Արեւայրուք ընդունելուց առաջ պէտք է անպայման օգտագործել համապատասխան քսուկներ՝ հաշի առնելով, թէ որտեղ ես ընդունում արեւայրուքը: «Եթէ օրինակ Սեւ ծովի ափին ես արեւայրուք ընդունում, ուրեմն կարելի է օգտագործել արեւապաշտպան քսուկ՝ SPF 30 ֆակտորով, դա բաւարար կը լինի, իսկ եթէ Սեւանում, ապա այնտեղ SPF 45-50 է պէտք, որպէսզի այրածքներ չառաջանան», - նշեց նա:

Պաշտպանիչ քսուկը օգտագործելուց յետոյ արեւայրուքը չպէտք է ընդունել միանգամից եւ երկար ժամանակով, այլ աստիճանաբար: «Կարելի է սկսել օրական 10-15 րոպէից եւ շարունակել երկարացնել օրական մի քանի ժամ, այսինքն՝ արեւայրուքի առաջին օրը չպէտք է շատ երկար մնալ», - ասաց նա:

Մաշկաբանի խօսքով՝ լաւ արեւայրուք ընդունելը պայմանաւորաւոր է թէ մաշկի տեսակից, թէ օգտագործած

տեսալ վայրի կլիմայից, բայց իհարկէ ամէն ինչ ճիշտ անելու դէպքում հնարաւոր է լաւ արեւայրուք ընդունել, եթէ դա թոյլ է տալիս մաշկի որակը: Մաշկաբանը խորհուրդ է տալիս ուշադիր լինել նաեւ ծովափնեայ հանգստի ժամանակ օգտագործող սննդի հանդէպ, քանի որ դա եւս կարող է ազդել առողջութեան, մասնաւորապէս՝ մաշկի վրայ: Օրինակ՝ թթու, կծու սննդամթերքը կարող է գրգռել մաշկը եւ բացասական ազդեցութիւն ունենալ մաշկի վրայ՝ արեւայրուք ընդունելու տեսանկիւնից:

Արեւայրուքը, դրական յատկանիշներից բացի, ունի նաեւ բացասական յատկանիշներ:

Օրինակ՝ արեւհարման ժամանակ վիտամին D է արտադրուում մաշկի մէջ, որը նպաստում է մաշկի վերականգնման, որոշ հիւանդութիւնների հետքաշմանը կամ էլ սրացմանը:

Ի ս կ

մաշկի համար: Իսկ կտսօրին

քսուկներից, թէ ճիշտ խնամքից, թէ

բացասական հետեւանքները առաջանում են արեւհարումը չարաշահելու դէպքում, որոնք կարող են առաջացնել այրածքներ, ուռուցքային փոփոխութիւններ եւ այլն:

Աղբիւրը՝ Doctors.am

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆՆԵՐ

Նորմալ ընտանեկան լուսանկարներ. Կատահ է՞ք: Միսալլուն էք, իւրաքանչիւր լուսանկարում կաներայի առջեւ իրար կողքի կանգնած, աթոռին նստած, ձեռքը կողքինի ուսին դրած երիտասարդ, միջահասակ եւ տարեց կանայք եւ մարդիկ ոչ մի բարեկամական կապ չունեն միմեանց հետ: Նրանք բացարձակապէս օտարականներ են, որոնց ամերիկացի արւեստագէտ Ջենի Դայնընդը շարել է իր կաներայի առջեւ: Նա ասում է, որ ցանկանում է լուսանակրելու ակտը

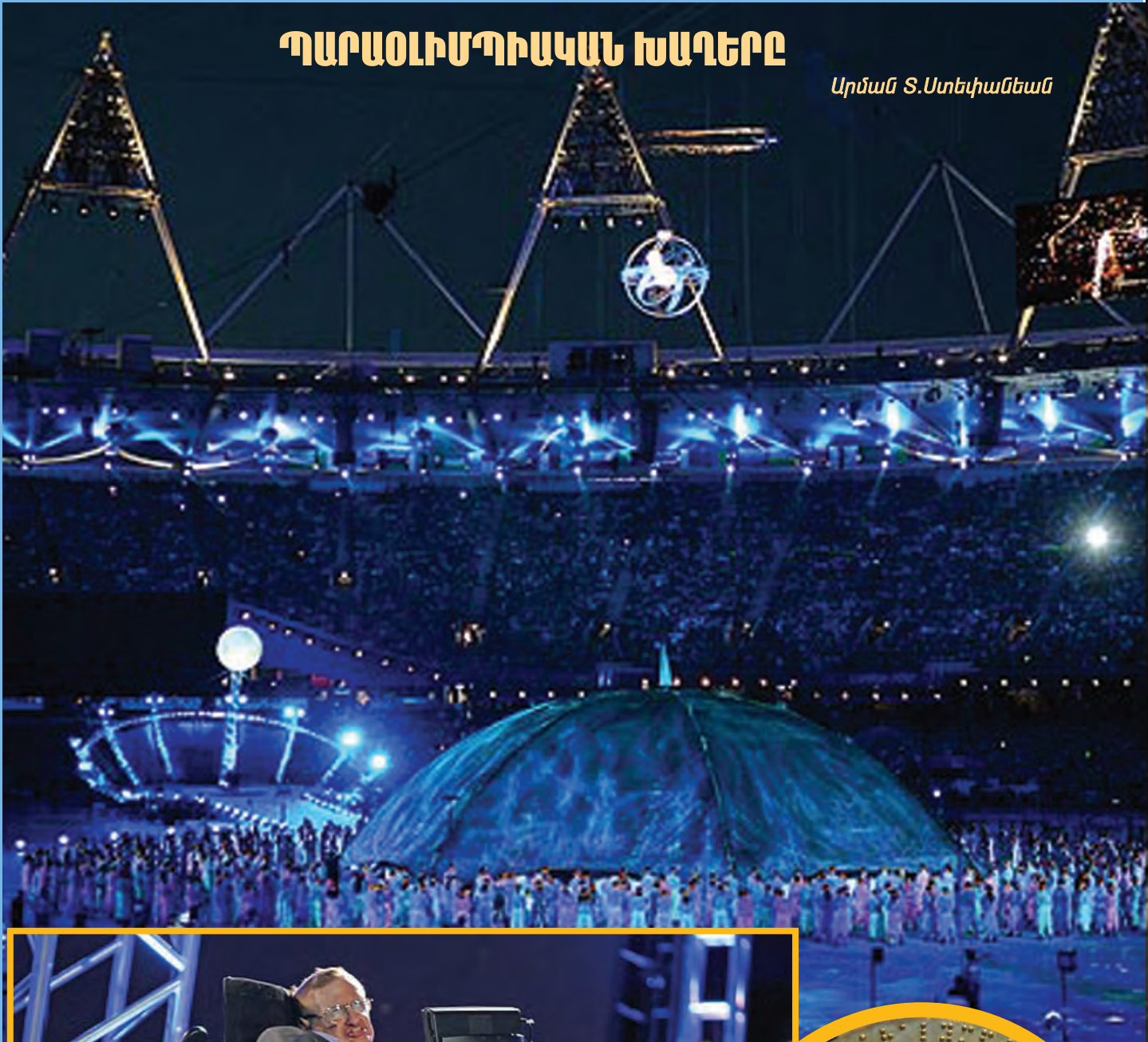
ԿԱՐՆԵՐ. ՎՍՏԱՂ ԷՔ

վերածել կամերայի առջև կատարողական արուեստի: Նա սովորական մարդկանցից օգտուում է որպես այդ ներկայացումների դերակատարներ: Ջեմի Դայնընդի լուսանկարները հարցականի տակ են տանում լուսանկարների վաւերագրական արժէքը: Եթէ կարելի է միմեանց օտար մարդկանց ի մի բերել եւ լուսանկարել որպէս ընտանիք, ապա ի՞նչ վստահութիւն, որ մեր մեզ մնացած հազարաւոր ընտանեկան լուսանկարները նմանապէս կեղծ չեն: Ռ.Ս.

ՊԱՐԱՍՈՒՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Արման Տ.Ստեփանյան

Ամեն անգամ Օլիմպիական խաղերի վերջանալուց կարճ ժամանակ անց սկսում են Պարաօլիմպիական խաղերը: Այն Օլիմպիական խաղերի շարունակությունն է, որը նախատեսված է հաշմանդամների համար: Այս խաղերը Օլիմպիական խաղերից յետոյ համարում է աշխարհի երկրորդ ամենամեծ ու ամենակարեւոր միջազգային մարզական իրադարձությունը: Ինչպես Օլիմպիական խաղերը,

այս մրցութիւնները եւս բաժանւում են երկու տարբեր մարզաճիւղերի՝ ամառային եւ ձմեռային: Իսկ արդէն 1988-ի Սեուլի Օլիմպիական խաղերից մինչ այսօր Պարաօլիմպիական խաղերը սկսւում են հէնց Օլիմպիական խաղերից անմիջապէս յետոյ: Օլիմպիական խաղերի պէս, այս խաղերի կազմակերպչական գործերը կատարում է Միջազգային Օլիմպիական Կոմիտեն:

Սակայն հակառակ Օլիմպիական խաղերի, որը շատ խորն է հին անցեալ ունի, այս մրցութիւնների հիմքը դրւել է ընդամենը երկրորդ համաշխարհային պատերազմից յետոյ: Այն սկսեց 1948-ին բրիտանացի վետերանների մի հաւաքոյթից յետոյ, եւ այսօր վերածւել է մարզական համաշխարհային իրադարձութեան:

Իսկ Պարաօլիմպիա բառակապակցութիւնը դա եկել է հին յունարէմից, եւ նշանակում է օլիմպիադային զուգահեռ, որը հէնց բնութագրում է այս մրցութիւնները, քանի որ նրանք օլիմպիական խաղերին զուգահեռ անց կացող մրցութիւններ են: Իսկ առաջին անգամ պաշտօնապէս այն օգտագործւել է 1988-ի օլիմպիական խաղերի ընթացքում:

Առաջին Պարաօլիմպիական խաղերը տեղի ունեցաւ 1960 թւականին Իտալիայի մայրաքաղաքում՝ Հռոմում: Իսկ այս մրցութիւնների ձմեռային խաղերը առաջին անգամ կատարւեց 1976-ին Շւեդիայում:

Այս տարւայ ամառային Օլիմպիական խաղերը տեղի են ունենալու Օգոստոսի 29-ից մինչեւ Սեպտեմբերի 9-ը Լոնդոնում: Մրցութիւններին մասնացում են մօտաւորապէս 4200 մարզիկներ, որոնք միմեանց հետ մրցելու են տարբեր մարզածեւերում: Այս մրցութիւններին թուվ ամենից շատ մարզիկն է ներկայացրել Չինաստանը, ապա՝ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, որոնք այս

մրցութիւններին ունեն հերթաբար 282 եւ 216 մարզիկներ: Իրանը այս մրցութիւններին ունի 79 մարզիկ, իսկ Չայաստանը՝ 2: Այս տարւայ մրցութիւնների բացման արարողութիւնը բացառիկ հետաքրքրութեան արժանացաւ, քանի որ այդ արարողութեանը ներկայ էր, եւ առաւել եւս՝ վարում էր անգլիացի աշխարհահռչակ ֆիզիկոս Ստեֆըն Չաուկինգը: Նա, ով այսօր չի կարողանում նոյնիսկ նորմալ շարժւել ու խօսել, եւ այն կատարում է իր սայլակի ու նրա վրայ ամրացւած համակարգչի միջոցով, մինչ այսօր համարում է Անգլիայի Քեմբրիջ համալսարանի դասախօս, եւ կարելու է հետազօտութիւններ է կատարել ու կատարում է՝ յատկապէս Սեւ Խոռոչների եւ Քւանտայի ձգողականութեան եւ ընդհանրապէս տիեզերագիտութեան ոլորտներում: Չաուկինգը յայտնի էր իր հանրամատչելի ֆիզիկայի գրքերով, ուր նա պարզ լեզուով եւ առանց որեւէ դժւար մաթեմատիկական ֆորմուլաների, ընթերցողին է պատմում տիեզերքի մասին: Նա ընդամենը 20 տարեկան էր, երբ նրա մօտ յայտնաբերւեց A.L.S հիւանդութեան նշանները: Դա մի հազաւոյթա հիւանդութիւն է, որով տառապող մարդը ներւային համակարգի քայքայման հետեւանքով, աստիճանաբար կորցնում է խօսելու, շարժելու եւ նոյնիսկ մտածելու ունակութիւնը, եւ վերջում մահանում: Սովորաբար այս հիւանդութեամբ տառապող մարդիկ 2-3 տարի են ապրում, այն ինչ բժիշկները նախատեսում էին նաեւ Չաուկինգի համար, սակայն նա այսօր 70 տարեկան է եւ ունի 3 զաւակ: Ըստ բազմաթիւ մասնագէտների նա համարում է անցեալ դարւայ ամենամեծ գիտնականը:

թիվ 61

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															

ՅՈՐԻՉՈՆԱԿԱՆ

- 1-Երկու նւիրական անուններ ամուր դրօշմած իւրաքանչիւր հայրենասէր հայի սրտում:
- 2-Հայկական ժողովրդական նւագարաններից - քէն - ծերութեան նախանշաններից:
- 3-Ռուսական իգական տարածած անուն - անջատ - փոխաբերական իմաստով յեղաշրջում:
- 4-Բարբառական բայց, թպէտեւ - հազնելու ձեւ - հայոց այբուբենի 13-րդ բաղաձայնի անունը:
- 5-Աստծոյ կողմից առաքւած/անձ/ - ցամաքային մարտերում վարորդ մարտիկ:

- 6-Լսիրչ - վերջի հետք - մանր դրամ հնում - պատռած տիկ:
- 7-Ձեռնէլեւ - մարմնի զոյգ անդամներից- արագ, առանց ժամանակ կորցնելու:
- 8-Ձարմանքի արտայայտութիւն - մակերեսի միաւոր - զինւորական հրաման - արձակել:
- 9-Թէ ինչով են ցանկանում թուրքերն հեռից ծնկի բերել հերոս արցախցիներին - աջից վայրի զագան:
- 10-Արկղ- հաւի կեր - երկու կողմից ցուցական դերանուն - ձայնանիշ:
- 11-Վարած հողակտոր - մարդասէր, բարեգործ/օտար/- դեռ տաս չի դարձել:

- 12-Առհասարակ զիջում է որակին - ամբողջութեան մէկ բաժնին վերաբերող:
- 13-Բոյս ողկոյգածեւ ծաղիկներով, որ ունի նրբակճեպ, ալպեան եւ ուրիշ տեսակներ - աջից ժայռ - դնում են յաղթողների գլխին:
- 14-Կրկնութիւնը թռչնածայն - պալատ - տարբեր:
- 15-Ձրային խոշոր կենդանի - պիստակ:

ՈՒՂՂԱՅԱՅԵԱՑ

- 1-Մայր - հիւանդագին:
- 2-Ձարդարւած թանկագին քարերով - տեղեկութիւն:
- 3-Պաշտօնեայ թատրոնի մեջ - թէ ձեռքն ունի եւ թէ ծովը- ստացական դերանուն:
- 4-Դիմելու անքաղաքավարի արտայայտութիւն - հնում արմտիք չափելու աման - պարսիկ իշխանաւորի ծառայ, ոստիկան:
- 5-Չասւած սուտ- ամուսնու կողմից ազգական - ջնջւած պուտ:
- 6-Հայկական ժողովրդական նւագարաններից - ճարտարւեստի արդիւնաբերական կարեւոր կենտրոններից:
- 7-Պատերազմի չասուածը, Հրատ կամ Մարս - վնասակար չէ:
- 8-Ձայնանիշ - ցածից անտառային հատապտուղ - պահեցողութիւն:
- 9-Ցաւի արտայայտութիւն - ֆիլտեր - մի տեսակի ձեռնոց:
- 10-Ցածից վաստակ, ստացւած - քծնելը սկսուում է դրանով:
- 11-Մինչեւ կեանքի վերջը- օժանդակ բայ - ընդդէմներից:
- 12-Բարբառական ոյժից ընկած, անդամալոյծ - յագեցած - տանջալից, բայց միեւնոյն ժամանակ յոյսի հետ խառնւած զգացում:
- 13-Ասֆալտապատ ճանապարհ - յարմար - արական կրճատ անուն:
- 14-Ածական՝ խորը միտք ունեցող խօսքի համար - ամուսնացած կին:
- 15-Պալար - համի տեսակ- բարբառական ստախօս:

Անցեալ համարի պատասխանները

6	5	7	8	1	9	4	3	2
2	3	9	4	6	5	8	1	7
8	4	1	3	7	2	6	5	9
4	6	2	1	8	7	5	9	3
3	7	5	9	4	6	1	2	8
9	1	8	2	5	3	7	4	6
7	2	4	5	9	8	3	6	1
1	8	3	6	2	4	9	7	5
5	9	6	7	3	1	2	8	4

3	8	9	5	1	7	6	2	4
6	5	1	4	2	9	3	8	7
2	7	4	3	6	8	5	1	9
1	9	3	7	4	6	2	5	8
5	4	6	8	3	2	9	7	1
7	2	8	1	9	5	4	3	6
8	3	7	6	5	4	1	9	2
9	6	5	2	7	1	8	4	3
4	1	2	9	8	3	7	6	5

4	8	1	3	5	9	7	2	6
6	2	9	7	4	8	3	5	1
3	7	5	2	1	6	4	8	9
7	4	6	5	3	1	8	9	2
2	1	8	9	7	4	5	6	3
9	5	3	6	8	2	1	7	4
1	6	7	8	9	3	2	4	5
5	3	2	4	6	7	9	1	8
8	9	4	1	2	5	6	3	7

«Յոյս» երկշաբաթաբեր լուսանկարչական կենտրոն

«Արարատ» Մարզադահլիճում

Մեդան Ունկ - Խիսիան Արարատ

Թեֆոն: 88030224

«Նաշրոտ Չեշմե» գրախանուքում

Զիր քիլ Կրիմ Խան, Նիշ Միրզայ Շիրազի,

«Նիշր Չիշմե»

Թեֆոն: 88907766

«Ղայ Ակունք»-ում

Խիսիան Անգլաբ, Խիսիան Ուֆլ Լուշատու,

Խիսիան Խարկ, Շարհ 1

«Նոյմեն Արամե Թեհրան»

«Շանք Սուրճ»-ում

Շիր Մրճ յոյի - Շեհիճ Կարաքիճի

Քլակ 116

Թեֆոն 77826617

ARA BURGER
FAST FOOD RESTAURANT

Արա Բըրգըր

ԱՐԱ ԲԵՐԳԵՐ

Տնօրէն՝ Ղազարեան

Tel: 77 82 13 30

77 82 13 29

Աճրս: Մոյիճիե, Խիսիան Գըրբի (Եանիազան), Թոյաո Խիսիան ԿրՄան,
Անճայ Խիսիան Շեհիճ Կիսի, Քլակ 4

TADEH

BARBER

Կրատիե

Պիտամիե

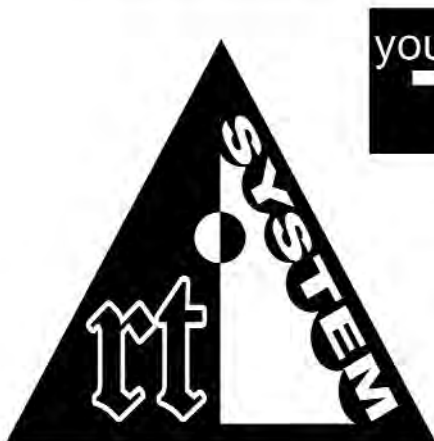
Տաֆ Կրճ Մո

ԳրիՄ ԳաՄաճ

Խիսիան Յար Շիրազ, Կոյոյե Ույեհար, Երաիշ Ույեհար
Հարաճ: 38 - 912293

Art

system

Arthur, Alen, Alex

Գճճատ Մաշինեհայ Աճարի

Տրոյիս և Գճճիր Քաթրեհայ Աճրի Յոհրաֆիշան HP և Տրոյնի EPSON

Թեֆոն: 88321436-7 և 88315343-4

Բոյոս: 88833000

Աճրս: Թեհրան, Խիսիան Արանշեհր յոյի, Երաիշ Թրազ Խիսիան ՏՄիե,

Շարհ 7, Քլեյե ՏոՄ, Աոճ 5

دوهفته‌نامه
اجتماعی فرهنگی

هفته‌نامه

ارمنستان برای
سومین بار
قهرمان المپιάد
جهانی شطرنج

دوهفته نامه
اجتماعی فرهنگی

هووس

شماره ۱۳۰، ۲۳ شهریور ۱۳۹۱
سال ششم

گیومری ایروان کوچک نیست

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:
کارمن آدریان
لیا خاچکیان
گارون سرکیسیان
آرمینه ملیک ایسرائلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشترک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hoos.com

وب سایت فارسی:

http://farsi.hoos.com

پست الکترونیکی:

hoos@inbox.com

چاپ: چاپ سبز آرنک

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره
- ۳ ارمنستان برای سومین بار قهرمان المپیااد جهانی شطرنج شد
- ۴ آزادی رامیل صفروف، قطع روابط دیپلماتیک ارمنستان-مجارستان
تورج خسروی
- ۵ سفیر ارمنستان: عفو صفروف گامی در جهت خدشه دار کردن مذاکرات صلح است
- ۶ دبانا آبکار: نویسنده، فعال اجتماعی، دیپلمات
آرا قازاریانس
- ۷ انتشار کتاب مجیدیه جنوبی در آینه تاریخ
- ۸ نمایشگاه نقاشی های تالین هاکیبیا در باشگاه آرات
آنی قلیچیان
- ۱۰ گرگوار نارگاتسی، مولف فغان نامه
آزاد ماتیان
- ۱۳ داستان: عید آپاشی
کاترین یعقوبی

بخش ارمنی

- ۳ بازتاب های عفو صفروف
گوهار آبراهامیان
- ۴ علی یف سرکیسیان را در وضعیت آچمز قرار داد
داویت مگردچیان
- ۴ روابط ارمنستان-مجارستان
گایانه آبراهامیان
- ۶ درباره ضرورت باز نویسی و حتی ابطال آیین نامه حوزه آرامنه اصفهان
گروهی از روشنفکران جلفای اصفهان

گیومری ایروان کوچک نیست

ر.ص.

- ۱۰ آنانیکیان نقاش گیومری
- ۱۰ تاریخ گیومری
- ۱۲ موقعیت جغرافیایی گیومری
- ۱۳ گالوست گلبنگیان کیست؟
- ۱۵ از گذشته تئاتر جلفای اصفهان: گریگور داوتیان
نیکید میرزیانانس
- ۱۷ ادبیات صلح، سیاست جنگ
حسین سنایور
- ۱۸ هراس از زشتی ظاهر
- ۱۸ چرا خواب های ترسناک می بینیم؟
- ۱۹ حمام آفتاب درست
- ۲۰ عکس های خانوادگی؟ مطمئنید؟
ر.ص.
- ۲۲ ورزش
آرمان در استپانیان

مامیکونیان و همراهانش با چشم‌انداز بیلبوردهای بزرگ آگهی‌های تجارتي و تبلیغات انتخاباتی شهردار آینده شهر، به هم آمیخته است.

گالوست گلبنگیان نیکوکار بزرگ و مرد بزرگ صنعت نفت

گالوست گلبنگیان در سال ۱۸۶۹ در محله اسکیوتار شهر استانبول به دنیا آمد. پدرش سرکیس گلبنگیان تاجر فرش بود و به پاس خدماتش به سلطان عثمانی به عنوان مدیر بندر طرابوزان منصوب شد، شهری که پل ارتباطی روسیه و آسیای صغیر بود. سرکیس از این فرصت به دست آمده برای تجارت نفت بین روسیه و امپراتوری عثمانی بهره می‌گیرد و ثروت بزرگی می‌اندوزد. ثروت پدر فرصتی طلایی فراهم می‌کند برای تحصیلات عالی گالوست در کشورهای اروپایی از جمله فرانسه و انگلستان.

گالوست در سال ۱۸۸۷ کالج سلطنتی لندن را با عنوان مهندس و کارشناس صنعت نفت ترک می‌کند. پدرش او را برای مطالعه معادن نفت باکو به قفقاز می‌فرستد و گالوست نتیجه مطالعات خود را در قالب رساله‌ای درباره فرصت‌های بهره‌برداری از ذخایر نفت خاورمیانه تدوین می‌کند. به این ترتیب او در سن بیست‌ویک سالگی به عنوان یکی از کارشناسان شاخص صنعت نفت شهرتی به دست می‌آورد و از سوی وزیر معادن امپراتوری عثمانی مأموریت می‌گیرد گزارشی درباره امکان بهره‌برداری از چاه‌های نفت امپراتوری عثمانی و بخصوص بین‌النهرین تهیه کند. در همین زمان او با سرمایه اولیه‌ای که پدرش در اختیارش گذاشته بود به عنوان سرمایه‌گذار صنعت نفت نیز وارد میدان می‌شود. در سال‌های بعد از جنگ جهانی نخست در مذاکرات بین شرکت نفت ترکیه و شرکت‌های نفت انگلیسی و فرانسوی نقشی مهم بازی می‌کند و در صدی از مبلغ قراردادهای دریافت می‌کند. او همچنین در سال‌های بعد از انقلاب شوروی، زمانی که دولت نوپای شوروی نیاز مبرمی به ارز خارجی داشت و گنجه‌های موزه ارمنستان را به حراج گذاشته بود، با خرید این آثار سود کلانی به دست می‌آورد.

گالوست گلبنگیان در کارهای خیریه بسیار فعال بود. احداث بیمارستان سورپ پرکیچ در استانبول، و مرمت کلیسای جامع اجمیادزین به همت او انجام

مرگ لنین به لنینکان تغییر نام داد و بعد از استقلال مجدداً نام قدیمی خود را باز یافت. هنوز هم بسیاری از مردم ارمنستان از آن به عنوان لنینکان نام می‌برند. تفاوت دیگر گیومری با ایروان رنگ ساختمان‌های آن است. بر خلاف ایروان که در آن ساختمان‌ها بیشتر از سنگ دوف ساخته شده‌اند و رنگ آخرای بر آن‌ها غالب است، گیومری شهری است تیره. بیشتر ساختمان‌های آن از ماده اولیه خاک سیاه که در دشت‌های اطراف آن فراوان است ساخته شده‌اند. موزه مردم‌شناسی شهر در خانه مسکونی یکی از خانواده‌های ثروتمند شهر در زمانه روسیه تزاری بنا شده است. کوشش شده است شیوه زیست مردم دارای شهر در این موزه بازسازی شود. چیزی که بازدیدکننده شاهد آن است زندگی اشرافی نزدیک به زندگی اقشار ثروتمند اروپا و روسیه است. نمونه‌هایی از اشیاء فلزی و محصولات چرمی صنعت‌کاران شهری در موزه به پیشرفت صنایع قالب‌سازی، آهنگری، خیاطی و کفاشی در شهر گواهی می‌دهد. دیوارهای این موزه به نقاشی‌های رنگ روغن مشهورترین نقاش شهر یعنی هاکوپ آنانیکیان مزین است. این نقاشی‌ها که مانند شهر رنگ تیره بر آن‌ها غالب است، زندگی شهر قدیمی را به تصویر برگردانده‌اند. در میدان مرکزی بهتاور شهر، منظره مجسمه وارتان

گیومری، ایروان کوچک نیست
گیومری دومین شهر بزرگ ارمنستان، در شمال غربی ایروان واقع شده است. گیومری مرکز استان شیراک است و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۵۵۰ متر است. رود آخوریان از رودخانه‌های پرآب ارمنستان از کنار شهر می‌گذرد.

در نگاه نخست چنین به نظر می‌رسد که گیومری باید یک ایروان کوچک باشد. اما این شهر از نظر تاریخ و ساختار شهری با ایروان تفاوت جدی دارد. ایروان امروز، شهری است که اساساً در دوران شوروی طراحی و ساخته شده است. بخصوص مرکز آن ابتدا توسط آرشیکتک به نام ارمنی، تامانیان، طراحی و ساخته شده است. در حالی که گیومری در سده نوزدهم و در روسیه تزاری رشد کرده و شکل گرفته است. شهر از سال ۱۹۰۴ جزو خاک روسیه شده و صنعت و تجارت در آن رونق گرفته است. در سال ۱۹۳۷ تزار نیکلای اول سفری به گیومری داشته و از آن پس شهر به نام همسر او آلكساندرا، آلكساندراپول نام گرفته است. در اوائل سده نوزدهم خانواده‌های متعددی از ارمنستان غربی به گیومری مهاجرت کردند و به سبب ورود آن‌ها جمعیت شهر رو به فزونی نهاد و تجارت در آن رونقی بیشتر گرفت. در اواخر سده نوزدهم آلكساندراپول با راه‌آهن به ایروان و تفلیس متصل بود. آلكساندراپول در دوران حکومت شوروی و بعد از

برای سومین بار ارمنستان قهرمان المپیاد جهانی شطرنج شد

در رقابت‌های جهانی المپیاد شطرنج در استانبول ترکیه، تیم شطرنج ارمنستان توانست در میان ۱۵۰ کشور شرکت‌کننده مقام نخست را به خود اختصاص دهد. این سومین مدال طلائی است که ارمنستان در مسابقات المپیاد شطرنج به دست می‌آورد. المپیاد شطرنج جهان توسط فدراسیون جهانی شطرنج (فیده) هر دو سال یک بار برگزار می‌شود. چهلمین دور این مسابقات از ۲۷ اگوست تا ۱۰ سپتامبر ۲۰۱۲ (۶ تا ۱۹ شهریور ۱۳۹۱) در استانبول برگزار شد.

در دور تعیین‌کننده رقابت‌ها که در روز یکشنبه ۹ سپتامبر برگزار شد، تیم ارمنستان به مربی‌گری آرشاک پطروسیان و با مشارکت بازیگر شماره دو فیده جهان، لئون آرونیان، توانست با ۲۰۵ امتیاز در برابر ۱۰۵ امتیاز، تیم مجارستان را شکست دهد و با ۱۹ امتیاز در یازده دور، به مقام نخست دست پیدا کند. امتیاز تعیین‌کننده را سرگئی موسسیان که روی تخته دوم با مهره‌های سفید بازی می‌کرد برای تیم به دست آورد.

تیم روسیه هم که آلمان را سه به یک شکست داده بود ۱۹ امتیاز داشت، اما ارمنستان به دلیل امتیازات دیگر، برنده نهایی مسابقات اعلام شد. اوکراین که چین را سه به یک شکست داده بود مقام سوم را کسب کرد. این سومین مقام قهرمانی شطرنج جهان در تاریخ ارمنستان مستقل است. پیش از این در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۸ ارمنستان در تورنامنت‌های تورین و درسدن نیز به مقام نخست دست یافته بود.

گرفت. همچنین با تأسیس بنیاد گلبنگیان و با اعطای بورس تحصیلی به دانشجویان مستعد ارمنی در سراسر جهان، کمک مهمی به افزایش سطح تحصیلات ارمنه کرد. گلبنگیان سال‌های آخر زندگی خود را در لیبسون پایتخت یرغال گذراند. در سال ۱۹۵۵ در هتلی که سال‌های آخر حیاتش را در آن زیسته بود با زندگی وداع گفت. پیکرش در کلیسای سورپ ساریکیس لندن که به هزینه او احداث شده بود به خاک سپرده شد.

فرازی دیگر از تاریخ تأثر ارمنه جلفا: زندگی کریگور داوتیان

گریگور داوتیان که در سال ۱۹۲۴ در جلفای اصفهان به دنیا آمد و در سال ۱۹۵۵ در همان شهر از دنیا رفت از چهره‌های تأثری مشهور این شهر است که در عمر کوتاه خود با بازی در ده‌ها نمایش و به سبب نواختن ماندولین، بانجو و کلارینت در یاد جلفاییان مانده است. کریگور از کودکی از بیماری قلبی - عروقی رنج می‌برد، با وجود این با شور تمام به کار نمایش و موسیقی پرداخت. بازی او در نقش حسن پینه‌دوز در نمایش نامه آدم اهل کیف کیفش را می‌کند و آواز او با همراهی ماندولینی که خودش می‌نواخت در یادها زنده است.

آزادی رامیل صفروف؛ قطع روابط دیپلماتیک ارمنستان - مجارستان

تورج خسروی

رامیل صفروف، افسر ارتش جمهوری آذربایجان، در سال ۲۰۰۴ در دوره‌ای به نام برنامه «همکاری برای صلح» که ناتو در بوداپست برگزار کرده بود، گورگن مارکاریان، افسر ارمنی را که در این برنامه هم‌دوره‌ایش بود در حالت خواب به قتل رسانده بود. او که به طور صریح به جرم خود هم اعتراف کرده از سوی دادگاه بوداپست به حبس ابد (به مدت ۳۰ سال) بدون حق عفو، محکوم شده بود. اما مقامات مجارستان پس از هشت سال در روز ۳۱ آگوست سال جاری (۱۰ شهریور) صفروف را طبق کنوانسیون تبادل مجرمان، و همچنین توافق‌نامه‌های فی‌مابین با ج. آذربایجان، به این جمهوری تحویل دادند که بقیه دوران محکومیتش را در کشور خود به سر ببرد.

اما پس از استرداد وی، الهام علی‌یف رئیس‌جمهور آذربایجان بلافاصله او را عفو کرد و به او ارتقای درجه و عنوان قهرمان ملی داد. سرژ سارکسیان، رئیس‌جمهور ارمنستان، این عمل دولت مجارستان را غیر قابل قبول و محکوم دانست و قطع روابط دیپلماتیک و تماس‌های رسمی با این کشور را اعلام کرد. رئیس‌جمهور ارمنستان در ادامه سخنان خود اظهار کرد: «مجارستان و جمهوری آذربایجان با این اقدام خود زمینه مناسبی برای تکرار چنین جنایاتی فراهم کردند. آن‌ها با این اقدام خود ثابت کردند جنایت انجام گرفته با انگیزه‌های نفرت قومی و مذهبی می‌تواند بدون مجازات بماند. این کار به اهداف برنامه‌ی همکاری برای صلح ضربه جدی وارد خواهد کرد و امنیت منطقه قفقاز جنوبی را به طور جدی به مخاطره خواهد انداخت». به علاوه وی این اقدام را نتیجه معامله پنهانی میان مجارستان و جمهوری آذربایجان دانسته است.

اما روپرت کوچاریان، رئیس‌جمهور سابق، نیز نسبت به این مسأله بی‌تفاوت نبوده و دفتر وی اعلامیه‌ای صادر کرده که در آن آمده است: «اگر معلوم شود که واقعا جمهوری آذربایجان مقامات دولتی بوداپست را فریب داده‌اند و خودشان در این موافقت جرمی ندارند، تنها جواب قانع‌کننده‌ای که مجاری‌ها می‌توانند بدهند، به رسمیت شناختن

به نظر می‌رسد مقامات مجاری با توجه به شناختی که از دولت جمهوری آذربایجان دارند وقوع چنین عملی را پیش‌بینی می‌کردند و برای سرپوش نهادن بر آن، موازین بین‌المللی را دستاویز قرار داده‌اند. شاید اظهارات لازلو بوربلی، مدیر آژانس دولتی مدیریت بدهی‌های مجارستان، که از تمایل جمهوری آذربایجان برای خرید اوراق قرضه دولت مجارستان به ارزش سه میلیارد یورو خبر داده، جواب سؤال ما را بیشتر روشن کند. زیرا این امر موجب کاهش وابستگی مجارستان به صندوق بین‌المللی پول خواهد شد. اگر صحت این معامله تأیید شود، وجه بین‌المللی مجارستان به شدت آسیب خواهد دید و به علاوه به دلیل عدم اعتماد نسبت به ارزش اوراق قرضه آن، ضرر هنگفتی به اقتصاد این کشور وارد خواهد آمد. به علاوه روشن خواهد شد که علی‌یف برای «قهرمان» نامیدن یک قاتل هزینه هنگفتی را صرف کرده است تا در انتخابات ریاست جمهوری آینده از آن برای کسب حمایت و آرای ملی‌گرایان افراطی استفاده کند.

استقلال جمهوری قره‌باغ است». آندرس فوگ راسموسن، دبیر کل ناتو، که طی سفر منطقه‌ای در ایروان به سر می‌برد، اعلام کرده است: «من از تصمیم آذربایجان مبنی بر عفو صفروف، عمیقاً نگرانم. حادثه فاجعه‌آمیز و وحشتناکی که هشت سال پیش اتفاق افتاد جنایتی بود که نمی‌تواند ستایش شود. تصمیم آذربایجان، اعتماد موجود را سست کرده و به صلح و آشتی کمک نمی‌کند».

وی در ادامه سخنان خود راجع به بحران قره‌باغ گفته است: «شروع جنگ برای حل مسأله قره‌باغ نه تنها موجب کشته شدن جوانان و خسارات اقتصادی و سیاسی می‌شود بلکه باعث به خطر افتادن پیشرفت طبیعی منطقه می‌شود. شروع دوباره جنگ نه به نفع ناتو است نه به نفع شما». اما باید پرسید با توجه به خصومت دو کشور ارمنستان و جمهوری آذربایجان، نقض آتش‌بس‌های مکرر در نقطه صفر مرزی قره‌باغ و تهدیدهای علی‌یف به حمله نظامی برای باز پس‌گیری قره‌باغ و همچنین علی‌رغم تذکر مقامات ارمنی به عدم استرداد صفروف، آیا می‌توان پذیرفت که دولت مجارستان نمی‌دانست برگرداندن صفروف باعث آزادی وی خواهد شد؟

سفیر ارمنستان در تهران: عفو صفروف از سوی دولت آذربایجان گامی در جهت خدشه‌دار کردن مذاکرات صلح است

خبرگزاری فارس: سفیر جمهوری ارمنستان در تهران گفت: عفو قاتل افسر ارمنستانی از سوی رئیس‌جمهور آذربایجان گامی در جهت خدشه‌دار کردن روند مذاکرات بین دو کشور است.

را از دست بدهد و این برای ما بسیار مهم است. وی در مورد روابط کشورش با دولت ترکیه گفت: در ابتدای روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه، قراردادهایی بین دولت‌ها به امضا رسید که از سوی مجالس دو کشور تأیید نشد. در ادامه نیز دولت ترکیه، تحت نفوذ آذربایجان، از قرار اولیه برای پیش شرط قائل نشدن، عقب‌نشینی کرد.

وی عنوان کرد: ما برای رفع تمامی مشکلات با همسایگان خود و ایجاد ارتباط با آن‌ها آماده هستیم و در این راستا گام‌های لازم را برمی‌داریم.

سفیر ارمنستان در ایران در مورد روابط کشورش با تهران گفت: روابط در سطح بسیار خوبی جریان دارد و این را می‌توانم بگویم که ایران در منطقه تنها کشوری است که ارمنه در آن با آزادی کامل و آرامش زندگی می‌کنند. حتی آثار باستانی آن‌ها در ایران محافظت می‌شود و آن‌ها برای انجام فرایض دینی خود آزادی کامل دارند.

گریگور آراکلیان در خصوص همکاری‌های آینده بین دو کشور عنوان کرد: به زودی پروژه مشترک احداث نیروگاه روی رودخانه ارس آغاز خواهد شد. همچنین ماه آینده یازدهمین کمیسیون مشترک ایران و ارمنستان در ایروان به ریاست نامجو، وزیر نیروی ایران، برگزار خواهد شد.

منبع: خبرگزاری فارس

نفتی آذربایجان تسلیم و رامیل صفروف را به آذربایجان تحویل داد ولی رئیس‌جمهور آذربایجان صفروف را در همان روز ورود عفو کرد.

وی تصریح کرد: دولت ما روابط دیپلماتیک خود را به نشانه اعتراض با دولت مجارستان به حالت تعلیق درآورده، هر چند هنوز دولت مجارستان در این خصوص عکس‌العملی نشان نداده است.

سفیر ارمنستان در تهران در خصوص عکس‌العمل دیگر کشورها گفت: فقط دولت آمریکا از این موضوع اظهار نگرانی کرده است.

گریگور آراکلیان در خصوص اختلافات آذربایجان و ارمنستان بر سر قره‌باغ گفت: مذاکرات گروه مینسک همچنان ادامه دارد و تا امروز آتش‌بس رعایت شده است، اما این اقدام دولت آذربایجان نشان می‌دهد آن‌ها تمایلی به ادامه مذاکرات ندارند و تحمل‌ناپذیری خود را نسبت به ملتی که حق زیستن دارد ابراز می‌کنند.

سفیر ارمنستان در ایران افزود: اقدام دولت آذربایجان برای عفو و تقدیر از سرباز قاتل و قهرمان‌سازی از وی، گامی در جهت خدشه‌دار کردن روند مذاکرات بین دو کشور است.

گریگور آراکلیان در پاسخ به سؤالی در خصوص اقدامات ایران در برخورد با مناقشه قره‌باغ گفت: در سال ۱۹۹۲ ایران به عنوان اولین کشور پیشنهاد میانجی‌گری داد. در آن زمان وساطت ایران باعث شد مناقشه قره‌باغ برخلاف شعارهای دولت آذربایجان که آن را جنگ بین مسلمانان و مسیحیان مطرح می‌کرد، جنبه مذهبی خود

به گزارش خبرنگار سیاست خارجی خبرگزاری فارس، پیش از ظهر امروز، گریگور آراکلیان سفیر ارمنستان در تهران، در جمع خبرنگاران با اشاره به خبر تعلیق رسمی روابط دیپلماتیک بین کشورش و دولت مجارستان اظهار کرد: در پی استرداد زندانی آذربایجانی که برای قتل تبعه ارمنی در بوداپست به حبس ابد محکوم شده بود، دولت ارمنستان به نشانه اعتراض به این اقدام مجارستان که آن را نوعی نقض قوانین بین‌المللی می‌داند، روابط دیپلماتیک خود را در سطوح مختلف با این کشور به حالت تعلیق درآورد.

سفیر ارمنستان گفت: در ۱۹ فوریه ۲۰۰۴، رامیل صفروف، نظامی آذربایجانی که در کلاس‌های زبان انگلیسی برگزار شده از سوی ناتو در چارچوب برنامه «همکاری برای صلح» در بوداپست شرکت کرده بود، گورگن مارکاریان افسر نیروهای مسلح جمهوری ارمنستان را که در همان کلاس‌ها شرکت داشت، در خواب با تبر به قتل رساند.

وی افزود: پس از دو سال بررسی این پرونده در دادگاه شهری بوداپست در ۱۳ آوریل ۲۰۰۶ صفروف به اشد مجازات قانون مجارستان یعنی حبس ابد (با حق عفو تنها پس از ۳۰ سال) محکوم شد.

گریگور آراکلیان گفت: با وجود بی‌طرفی دادگاه شهر بوداپست در مقابل تلاش‌های دولت آذربایجان برای تجدید نظر، وی پس از هشت سال، ۳۱ اوت ۲۰۱۲ آزاد شد و دولت مجارستان در مقابل دلارهای

دیانا آبکار

نویسنده، فعال اجتماعی، دیپلمات (۱۸۵۹-۱۹۳۷)

آرا قازاریانس

درباره وضعیت ارمنی‌ها در امپراتوری عثمانی نوشت با این هدف که دنیا را آگاه کند. و در این تلاشش، بر وظیفه اخلاقی غرب برای نجات ملت ارمنی از نابودی در طول جنگ جهانی اول تأکید می‌کرد.

دیانا تا سال ۱۹۲۰ بیش از ۹ کتاب نوشته بود که همه به نسل‌کشی ارمنی، روابط بین‌المللی و تأثیر امپریالیسم بر امور جهان، و صلح جهانی اختصاص داشت. این شامل نخستین رمانش، *سوزان*، هم می‌شد که در ۱۸۹۲ در کوبه منتشر شد و به دنبال آن *داستان‌های خانگی جنگ*.

بعدهی که در طول جنگ ۱۹۰۵ به ژاپن نوشته شد به مردم ژاپن تقدیم و منافع فروشش به صلیب سرخ ژاپن واگذار شد. کارهای دیگرش *حقیقت کشتار ارمنی‌ها* (۱۹۱۰)، *ارمنستان خیانت دیده*، و به *نام خودش* (۱۹۱۱)، *صلح و بدون صلح* (۱۹۱۲)، و *مسئله‌ی صلح* (۱۹۱۲) بود که در نشریات امریکایی از جمله در *شیکاگو نیوز* و *بوفالو نیوز* تقدهایی جنجالی دریافت کرد. به دنبال این‌ها کتاب‌های دیگرش *شیطان بزرگ* (۱۹۱۴)، *بر صلیب امپریالیسم اروپایی ارمنستان* به صلیب کشیده می‌شود (۱۹۱۸) چاپ شدند.

فعالیت دیانا آبکار به طور خاص بر پناهنده‌گان و بازمانده‌گان نسل‌کشی که توانسته بودند به ژاپن بروند متمرکز بود. خاطرات پناهنده‌گان آن دوره دلیل اشتیاق و ایثار و خیرخواهی بدون شرط او بود. «این زن فوق‌العاده تأثیر شگفتی داشت، به خارجی‌های فقیر

در طول تاریخ، زنان ارمنی با مشارکت چشم‌گیر در حیات فرهنگی و مدنی ارمنستان و دیاسپورا، در امور مربوط به ملت خود نقشی تأثیرگذار بازی کرده‌اند. در تاریخ پرتلاطم ارمنی‌ها در قرن بیستم، دیانا آبکار، کنسول افتخاری نخستین جمهوری ارمنی در ژاپن، با داستان زندگی‌اش که زبان‌زد و مشهور است، نوشته‌های قدرتمندش، و انگیزه‌های انسانی‌اش جایگاهی یکتا دارد.

او در ۱۲ اکتبر ۱۸۵۹

در برمه به دنیا آمده و کوچک‌ترین فرزند از هفت فرزند خانواده آبکار بود. پدرش، هوانس آبکار، از نخستین نسل هندی-ارمنی بود که در جوانی با پدر و مادرش از جلفای ایران به این‌جا مهاجرت کرده بود. مادرش آوت، از خانواده‌ی تادئوس ک. آوتوم شیراز بود. دیانا در کلکته بزرگ شد، و در مدرسه‌ی یک صومعه تحصیل کرد. او در تکلم به زبان‌های ارمنی و انگلیسی و هندی بسیار روان بود.

دیانا با مایکل آبکار ازدواج کرده که او هم ریشه‌اش به جلفای برمی‌گشت و در ۱۸ ژوئن ۱۸۸۹ در رانگون متولد شده بود. مایکل از نسل خانه‌ی آبکار بود که توسط آراتون (۱۷۷۹-۱۸۶۳) و گرگوری (۱۷۹۵-۱۸۴۷) تأسیس شد. آبکار و کمپانی که ابتدا در بمبئی بنا گذاشته شده بود بعدها به کلکته منتقل شد و فعالیت‌های

را به آسیای جنوبی و شرق دور گسترش داد. فعالیت‌های آن کشتیرانی، سرمایه‌گذاری در واردات و صادرات، و کشت برنج بود.

زوج آبکار در ۱۸۹۱ به ژاپن رفتند و در یوکوهاما مستقر شدند. پنج فرزند آوردند که سه تای آن‌ها زنده ماندند. نخستین فرزند آن‌ها، رز، در ۱۸۹۰ در هند متولد شد. مایکل و دومین دخترشان روت، در ۱۸۹۱ و ۱۸۹۶ در ژاپن متولد شدند. دیانا بعد از مرگ ناهنگام شوهرش در ۱۹۰۶، بار سنگین اداری کار همسر و بزرگ کردن سه فرزند را به دوش گرفت. با گذشت زمان، پسرش تجارت را به عهده گرفت و دیانا توانست به ادبیات و کارهای انسان‌دوستانه و دیپلماتیک خود برسد. با نشریات زیادی همکاری می‌کرد؛ از جمله ارمنستان، تبلیغ ژاپن، و شرق دور. بسیار زیاد

نمایشگاه نقاشی تالین هاکوپیان در باشگاه آرارات

می‌کردم، اما بعد از آن رنگ و روغن و اکریلیک را تجربه کردم که با توجه به سازگاری بیشتر اکریلیک با روحیه‌ام، آن را برای ادامه کار انتخاب کردم. در حال حاضر در کنار اکریلیک از ماژیک و روان نویس هم استفاده می‌کنم.

در بیشتر موارد از موجودات دریایی مانند پری دریایی، سنجاچک و مهمتر از همه اسب آبی در تصویرسازی‌هایم استفاده می‌کنم.»

تالین در دو نمایشگاه گروهی و سه نمایشگاه انفرادی کارهایش را به نمایش گذاشته است و همچنین در مسابقه نقاشی که به مناسبت ۲۴ آوریل برگزار شده بود دو اثر او به عنوان کارهای برتر انتخاب شده است.

اساتید دانشگاهی‌اش نظیر استاد نامغ در رنگ،

ساعت هشت شب شنبه ۴ شهریور بعد از سپری کردن ترافیک سنگین اتوبان های تهران به باشگاه آرارات رسیدم تا از کارهای تالین هاکوپیان دیدن کنم.

در تمام کارهایش گویا زندگی درون آب را از دید او می‌دید. با تصویرسازی‌هایی به سبک سورئال.

ترکیب بندی، شخصیت و نوع پیش‌هایی که در تصویرسازی‌هایش استفاده کرده بود شباهتی به کارهای کلیمت داشت.

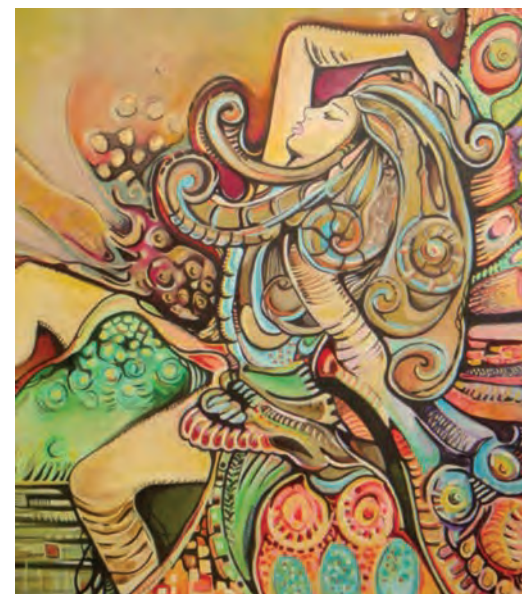
تالین متولد ۱۳۶۲ و فارغ‌التحصیل دانشگاه آزاد هنر و معماری است. از او در مورد خودش و فعالیت‌های هنری‌اش سوال کردم. پاسخ داد: «در ابتدای کار بیشتر با زغال و مداد رنگی کار

استاد ندایی و استاد اطمینانی در طراحی، و استاد جُدی، نقش مهمی در پیشرفت او داشتند. مهم‌تر از همه او موفقیتش را مدیون پدرش بوده که مشوق همیشگی‌اش بوده است.

آنی قلیچیان

بخشی از کتاب بررسی تطبیقی مضمون بازگشت به اصل در ادبیات عرفانی جهان

کتاب بررسی تطبیقی مضمون بازگشت به اصل در ادبیات عرفانی جهان که به پاییز سال گذشته به چاپ دوم رسید، مجموعه‌ای است برای معرفی نویسندگان عارف فرهنگ‌های گوناگون مانند امرسون، مولوی، ابن عربی، بلیک و وینیی. فصلی از این کتاب نیز به گرگوار نارگاتسی، عارف ارمنی سده‌های میانه اختصاص یافته است. فصل مربوط به نارگاتسی را آزاد ماتیان، استاد زبان و ادبیات ارمنی دانشگاه اصفهان، نوشته است. کتاب بررسی تطبیقی... توسط انتشارات دانشگاه اصفهان در ۳۳۸ صفحه منتشر شده است.

آزاد ماتیان شرایط اجتماعی دوران زندگی نارگاتسی و اندیشه‌های او درباره موقعیت انسان در عالم هستی و رابطه او با خداوند را به رشته تحریر کشیده است. ماتیان چند دفتر شعر به زبان ارمنی دارد و اشعار حافظ و خیام را به ارمنی برگردانده است. او کتاب مهم گرگوار نارگاتسی به نام *فغان‌نامه گرگوار* را به نثری شیوا فارسی برگردانده است. گفتنی است کتاب یادشده در اصل به زبان ارمنی کهن نوشته شده و ماتیان برای ترجمه آن از متن اصلی کتاب و ترجمه‌های آن به زبان ارمنی نوین استفاده کرده است.

آن چه در زیر می‌خوانید گزیده‌ای است از نوشته‌ی ماتیان در کتاب *بررسی تطبیقی...* که به زندگی و آثار نارگاتسی می‌پردازد.

گرگوار نارگاتسی

مؤلف فغان نامه

آزاد ماتیان

گذشت و پدرش خسرو، سرپرستی او و برادر بزرگ ترش هوانس را به آنانیا نارگاتسی عموی همسر متوفی خود، از راهبان سرشناس وانک نارک سپرد و خود نیز لباس روحانیت به تن کرد و به مقام اسقفی رسید. به این ترتیب کودکی و بلکه به واقع تمامی عمر گرگوار در دیر نارک سپری شد اما آوازه تقوی و تقدس او به مرور در سراسر سرزمین ارمنستان پیچید و نامش به عنوان بزرگ ترین شاعر و ادیب قرون میانه در تاریخ ادبیات کهن سال ارمنی و نیز در ذهن نسل های آینده به ثبت رسید. از جزئیات زندگی نارگاتسی اطلاع چندانی در دست نیست ولی از همان مختصری که به صورت مکتوب یا در شکل روایات عامیانه متعدد باقی مانده کاملاً مشهود است که معتکف بزرگ دیرنارک حتی در خلوت و تنهایی عظیم خویش از تعقیب و تهدید عمال تفتیش عقاید در امان نبوده و از محاکمه ای که عده ای از امرا و علما به اتهام ارتداد و فرقه گرایی برای وی ترتیب داده بودند به طرز معجزه آسا جان به در برده است. قابل ذکر است که هم پدرش خسرو آندزواتسی و استاد و ولی او آنانیا نارگاتسی از جانب جاثلیق اعظم وقت به ارتداد و فرقه گرایی متهم و به نوشتن اعتراف نامه و دفاع از ارتدکس بودن خود وادار شده اند. البته آثار باقی مانده از گرگوار نارگاتسی هیچ گونه انحراف اصولی را از مبانی فقهی کلیسای مسیحی ارمنی نشان نمی دهند، برعکس رساله مفصلی به قلم او در محکومیت فرقه باقی مانده است که قبلاً به برخی مطالب اشاره شد. ولی از شواهد فوق و بسیاری شواهد دیگر چنین بر می آید که روزگار او تمامی مشخصات یک دوران گذر و دگرگونی را داراست و در چنین زمانهای هیچ اهل خرد و هیچ جوای حقیقتی از خطر ابهام و افترا در امان نیست و این تضاد نیست که در فغان نامه نارگاتسی کلمه مفتری کرارا مترادف شیطان آمده است. اما آنچه موجب شهرت نارگاتسی بین عموم ارمنه شده آن است که وی یکی از قدسیین کلیسای ارمنی است که کتابش بعد از کتاب مقدس بزرگ ترین کتاب مذهبی ارمنه محسوب می شود و این قوم قرن ها به قدرت اعجاز آمیز این کتاب در معالجه امراض روحی و جسمی بیماران ایمان داشتند، چنان که آن را بر بالین بیماران قرائت کرده و زیر سر آنان قرار می دادند. روایات عامیانه نیز که درباره او سینه به سینه نقل گشته و نام او را در دل های عارف و عامی زنده داشته است حکایت از کرامات متعدد او دارد.

آثار نارگاتسی

فغان نامه گرگوار که در ادبیات ارمنی به نارک معروف است و توسط آزاد ماتیان به فارسی ترجمه شده آخرین اثر نارگاتسی و بزرگ ترین اثر اوست. به غیر از این کتاب مناجات آثار دیگری از وی برجای مانده که از آن جمله تأویل غزل های حضرت سلیمان، چند نوشته ی مذهبی در مدح صلیب، کلیسا و غیره و مهم تر از این ها مجموعه بسیار زیبا و ارزشمند نغمه ها و گنج ها که از شاهکارهای شعری ادبیات قرون میانه ارمنی محسوب می شود را باید نام برد. آن چه این گروه از اشعار نارگاتسی را از شعر ماقبل خود متمایز و برجسته می کند ویژگی های خلاقیت فردی و مهارت های بی سابقه کلامی است. این اشعار همگی نمایانگر تجربه ای کاملاً شخصی و اصیل اند که با جوششی بی مهار، قالب و کلیشه های خشک و متداول ادبیات آیینی را در هم ریخته، واکنش های بکر و بی واسطه انسان زنده را در برابر شگفتی های عالم به نمایش می گذارند. فغان نامه گرگوار مجموعه ای است از راز و نیازهای عارفانه که در قالب مناجات نگاشته شده اند و از این نظر این کتاب در متن یک سنت دیرپا و عالم گیر قرار می گیرد که نمونه های آن را در ادبیات عرفانی همه اقوام و ادیان کم و بیش می توان یافت و بارزترین نمونه همانا زوبر داوود است که نارگاتسی

گرگوار نارگاتسی شاعر و عارف قرن دهم ارمنی است. کتاب فغان نامه نارگاتسی بزرگ ترین اثر ادبی قرون میانه ارمنی محسوب می شود و تاکنون به چندین زبان زنده دنیا ترجمه شده و مورد توجه محققین قرار گرفته است. فغان نامه گرگوار مجموعه ای است از راز و نیازهای عارفانه با خداوند. انسان نارگاتسی خود را مسؤول تمامی گناهان نوع بشر از اولین انسان تا آخرین آنان می داند، و باور دارد به کفار همین گناهان از اصل خویش یعنی از ذات خداوندی به دور افتاده و به وادی رنج و عذاب تبعید شده است. پس بر او واجب است که با اعتراف و توبه دست استغاثه به سوی آفریدگار برافرازد و با امید به رحمت بیکران وی به بازگشت به سوی معبود و وحدت با وی امیدوار گردد. برای بررسی مضمون بازگشت به اصل نارگاتسی لازم است قبلاً به زندگی و آثار او و نیز به اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی زمان او اشاره شود و سپس مهم ترین اثر باقی مانده از این شاعر عارف با عنوان فغان نامه گرگوار تجزیه و تحلیل، و مضامین عرفانی و ویژگی های ساختاری و سبکی اثر بررسی و با ادبیات مسیحی و اسلامی مقایسه شود.

زندگی نارگاتسی

گرگوار نارگاتسی، طبق شواهد قریب به یقین در سال ۹۵۱ میلادی در یکی از روستاهای سواحل جنوبی دریاچه وان (اکنون در ترکیه) متولد شد و در سال ۱۰۰۳ چشم از جهان فرو بست. مادرش اندکی پس از تولد گرگوار در

که به تأثیر ادبیات عرب بر هنر گرگوار نارگاتسی اشاره نموده و آن را امری مشهود دانسته است. اسقف گیود قازاریان، محقق دیگر ارمنی، نیز صنعت شعری نارگاتسی را تماماً شرقی و متأثر از فنون بلاغی عربی - فارسی می‌داند. همچنین ژان مصریان در مقدمه مفصلی که بر ترجمه *فغان نامه گرگوار* به زبان فرانسه نگاشته است، عقیده دارد که تاکنون به مسأله تأثیر ادبیات عرب و اسلامی بر ادبیات ارمنی در

قرون میانه کم‌تر توجه شده است و خود با ذکر شواهدی، به ارتباط نزدیک گرگوار ماگیستروس ادیب و سیاست‌مدار قرن یازدهم ارمنی، با امیرزادگان عرب، منوشه و ابراهیم، اشاره می‌کند. لازم به ذکر است کاربرد قافیه در شعر ارمنی به توسط همین شخص و با تأثیر از ادبیات عرب مرسوم گشته است. مصریان خود عقیده دارد گرگوار نارگاتسی اگر چه به شعر مقفی دست نیافته (وی تنها در یکی از گفتارهای *فغان نامه*، قافیه را به کار برده و آن را تقلید از زاری و شیون‌های عامیانه ذکر می‌کند) ولی در سراسر *فغان نامه* از نثر مسجع با استادی کامل استفاده کرده، که این امر را بدون شک باید به تأثیر ادبیات عرب و ایرانی نسبت داد. اما مشترکات تنها به شباهت‌های صوری محدود نمی‌شود. خواننده فارسی *فغان نامه گرگوار*، بدون شک متوجه شباهت‌های آشکار این اثر با مناجات‌نامه‌های مشهوری چون *صحیفه سجادیه* و *مناجات‌نامه* خواجه عبداً انصاری و دیگران خواهد شد. این سوگ‌نامه، سرشار از تعبیرها و اشارات متعددی از کتب مقدس عهد عتیق و عهد جدید است که البته برای نویسندگان مسیحی امری طبیعی است، اما نکته قابل توجه که اسقف گیود قازاریان هم به آن اشاره دارد، شباهت مضامین و تصاویری است که در گفتار نهم بند الف *فغان نامه*، و آیه ۳۷ سوره لقمان از *قرآن کریم* مشاهده می‌شود که مشکل بتوان آن را امری تصادفی به شمار آورد. «و اگر همه درختان روی زمین قلم شوند و دریا مرکب و هفت دریای دیگر به مددش بیایند، سخنان خدا پایان نمی‌یابد و خداوند پیروزمند و حکیم است». نارگاتسی از این تصویر برای اشاره به کثرت گناهان خویش استفاده کرده است. «زیرا اگر دریایی را جوهر کنم و دشت‌های پهناور را همچون کاغذ بگسترانم و از تمامی نهای بیشه‌زاران قلم‌ها سازم تنها جزئی از اعمال ناصواب خویش را نتوانم نگاهشت. و اگر تمامی کاج‌های لبنان را تصرف کرده شاهین ترازو سازم و کوه‌آرارات را در کفه عدالت قرار دهم، با گناهان من برابری نتوانند کرد» (گفتار نهم، ص ۴۷). *فغان نامه گرگوار* پیوسته مورد توجه محققان و نویسندگان ارمنی بوده و به دفعات متن اصلی آن که به زبان قدیم ارمنی گرابار است به ارمنی معاصر برگردانده شده است. همچنین این کتاب به طور کامل یا قطعاتی از آن به زبان‌های فرانسه، انگلیسی، روسی، ایتالیایی، ترکی، عربی، فارسی و غیره ترجمه شده است.

خود، آن‌ها را به عنوان منشا و الهام‌بخش راز و نیازهای خود معرفی می‌کند. هدف از نگارش *فغان نامه*

چنان که اشاره شد، زمانه‌ی نارگاتسی یک دوران بحران و آشفتگی است. یکی از ویژگی‌های چنین دورانی در تاریخ ادیان همانا به وجود آمدن جنبش‌های عرفانی است، چنان که امانوئل آزرتر به درستی اشاره کرده است: «در دوران‌های بحرانی و در زمان بی‌یقینی است که انسان‌ها بیشتر از هر زمان دیگر نگران این مسأله می‌شوند که آیا سرنوشت دژم و پریشان آن‌ها به همین ماجرای زمینی محدود می‌شود، یا این که قادرند از فضای سنگین و مهروموم شده که آن‌ها را احاطه کرده است و آنان را می‌کشد خلاصی یابند». اما ارزش واقعی این دعاها در آن است که نویسنده از تکرار مضامین متداول پای فراتر نهاده و به کاوشی ژرف و صادقانه در اعماق تاریخ روح انسانی دست می‌یازد. او با چراغ پرفروغ ایمان تاریک‌ترین زوایای ضمیر جمعی زمانه را با حساسیتی کم‌نظیر و از درون تجربه‌ای شخصی روشن ساخته خود و دیگران را به اعترافی بی‌ترحم رهنمون می‌سازد. انسان در نظر نارگاتسی گرچه به تمثال خداوند آفریده شده ولی گرفتار دسیسه شیطان گشته و با وی هم‌پیمان شده است و تنها امید رهایی از دام دسیسه‌گر، توبه کردن و امیدوار بودن به رحمت و شفقت خداوند است که در وجود حضرت عیسی تجسم یافته است. انسان نارگاتسی در جست‌وجوی معصومیت ازلی است. انسانی در جست‌وجوی وحدت و آرامش در جهانی آشوب‌زده و ناهنجار. «زندگی در این عالم دریایی است توفانی و روحم در نهاجم مداوم و بی‌لجام امواج در زورق تنم در تلاطم است». انسانی که نارگاتسی تصویر می‌کند مجموعه‌ای است از عناصر متضاد که با یکدیگر پیوسته در جدال و تعارض‌اند. او در عین حال غول و فرشته است و این تضاد منشاء تمامی رنج‌ها و ناکامی‌های اوست، چرا که تضاد، تردید را می‌زاید و تردید، اراده را سست می‌کند و سستی اراده، انحطاط و سقوط را در پی دارد. اما نارگاتسی از این جدال درونی نمی‌هراسد. او مبارزه را با تمامی وجود خویش می‌پذیرد و با چشمی باز و دلی بیدار، زشتی‌ها را عریان و انسان غافل و راه‌گم کرده را در برابر وجدان خفته خویش قرار می‌دهد. نارگاتسی بر ضعف‌ها و سستی‌های انسان کاملاً آگاه است و می‌داند که کم‌ترین لغزشی ثمره‌ی تمامی کوشش‌های وی را باطل و بی‌اعتبار می‌کند، پس به رحمت و شفقت بی‌پایان مسیحایی امید می‌بندد و به پیروی از معبود خویش عیسی مسیح، تمامی گناهان بشری را به خود نسبت داده از برای همگان طلب آمرزش می‌کند. کتاب نارگاتسی موقعیت انسان را در جهانی آشفته و نابه‌سامان استاندارد باز می‌نماید. انسانی که شاهد از هم پاشیدن ارزش‌های معنوی است و تکیه‌گاهی از برای روح سرگشته خویش نمی‌یابد، به هیچ پیوند و رابطه‌ای دل نمی‌بندد، آتش عشق در وجودش به سردی می‌گراید و شعله شهوت در درونش زبانه می‌کشد. انسانی که بیگانه از خویش و از خدای خویش بی‌اختیار خود را به گردباد هوس‌ها و حوادث سپرده و امید رستگاری را از دست داده است. «دام مستور است و دام‌گذار نامریی. حال ناپایدار است، گذشته مجهول و آینده نیز گمانی بیش نیست. من طبعی بی‌قرار و مرددم، با قدم‌هایی لرزان، افکاری پریشان و رفتاری ناپرهیزکار. شهواتم غالب، تنم گران‌بار از گناه و امیالم دنیا پرستانه». آیا این انسان درمانده و مضطرب، این موجود حیران هراسان تنها انسان قرن دهم است و آیا نارگاتسی همچون بسیاری از فرهیخته‌گان تاریخ، از فاصله یک هزارساله درباره انسان امروز سخن نمی‌گوید؟ در این که آیا نارگاتسی به زبان و ادبیات اسلامی آشنا بوده باشد، شواهدی در دست نیست ولی استیلاي بیش از دویست ساله اعراب بر ارمنستان نمی‌توانست علما و دانشمندان ارمنی را نسبت به فرهنگ اسلامی بی‌تفاوت بگذارد، چنان‌که در موارد بسیاری ما شاهد تبادل فرهنگی بین افراد اهل فن، محافل علمی و همچنین عامه مردم هستیم. لازم به ذکر است که بعضی از محققین ارمنی برخی نوآوری‌های نارگاتسی را نتیجه تماس و تأثیرپذیری او از ادبیات عرب و به ویژه نثر مسجع دانسته‌اند. از جمله آرشاک چوبانیان، محقق و ادیب بزرگ ارمنی، از اولین کسانی است

عید آب پاشی

کاترین یعقوبی

کسی نشده. مادر تشکر کرد و مبلغی را به عنوان انعام در دستش گذاشت. خیلی خوشحال بود، هم از قبول شدنش با معدل خوب، هم از تعریفی که از او کرده بودند و مهم تر از همه این که به مدرسه جدید می رفت. برای لحظه ای احساس بزرگی کرد. می دانست برای سال جدید باید کتاب هاش را از کتاب فروشی بگیرد. دیگر نیازی نبود منتظر بماند تا کتاب ها از طرف مدرسه توزیع شود. هنوز در حال وهوای مدرسه و کتاب و دفتر بود که صدای راشل را از پشت سرش شنید. راشل بهترین دوست آیلین و یک سال از او بزرگ تر بود. خانه شان ابتدای کوچه ای بود که به صورت میان بر از کوچه ی بغلی به هر دو طرف راه داشت. راشل از پنجره آیلین را صدا زد. او هم با نشان دادن کارنامه اش خبر داد که از کجا می آید. راشل بعد از تیریک، گفت که عصر منتظرش می ماند. آیلین با صدای مادر از راشل خداحافظی کرد. عصر، وقتی دخترها دور هم جمع شدند، از پسرها خبری نبود. معلوم بود که آن روز به کوچه نمی آیند. همیشه روز اولی که کارنامه ها را می دادند پسرها تنبیه می شدند چون اکثرا یا نمرات شان کم بود یا تجدید می شدند. صحبت های آن روز بیشتر در مورد کارنامه و درس و مدرسه بود. راشل از همه ی دخترها یک سال بزرگ تر بود. برای همین آشنایی بیشتری با مدرسه راهنمایی داشت. آرمینه و آدرینه چون به یک مدرسه دیگر می رفتند زیاد وارد بحث نمی شدند ولی گارینه پشت سر هم از راشل سؤال می کرد. راشل هم که احساس بزرگی به او دست داده بود برای آن ها توضیح و تفسیر می کرد و از معلم ها و روش تعلیم و تربیت و خلاصه همه چیز صحبت می کرد. وقتی آلفرد و ادموند به کوچه آمدند، دخترها با دیدن آن دو فهمیدند که بقیه تنبیه شده اند و مادران شان اجازه نمی دهند بیرون بیایند، برای همین شروع کردند به رجزخوانی و تا آن جا که می توانستند اذیت شان کردند. آیلین زیاد موافق این کار نبود، مخصوصا وقتی تعداد پسرها کمتر بود احساس می کرد ناعادلانه است، اما راشل و گارینه دست بردار نبودند. برای این که صحبت ها به دعوا و کتک کاری کشیده نشود، آیلین پیشنهاد داد همه پول هاشان را روی هم بگذارند و از مغازه ی آقای آوانس بستی بخرند.

خرادماه با چنان شتابی گذشت که آیلین احساس کرد همین هفته پیش بود که کارنامه اش را گرفته. از

بود ولی در عوض قسمت راهنمایی حیاطش بزرگ تر و کلاس هاش پر نورتر بود. از پله های مدرسه که بالا رفتند خانم نونیک، فراش مدرسه، را دیدند. زنی چهارشانه و خشن. زنی که هیچ شباهتی به ظرافت اسمش نداشت. قیافه اش شبیه مردها بود تا زن ها. به نظر آیلین اگر مانتو نمی پوشید و روسری نمی بست با آن چشم های ریز و ابروهای پرپشت، با آن دست های بزرگ و زمخت واقعا یک مرد بود. آیلین هیچ وقت از آن زن خوشش نیامد. هر وقت توی راه روی مدرسه یا حیاط با او روبه رو می شد یک جور ترس و اضطراب به او دست می داد، سعی می کرد راهش را عوض کند. از زندگی اش چیز زیادی نمی دانست، اما شنیده بود روزگار سختی را پشت سر گذاشته. سال ها بعد فهمید نونیک خانم به تنهایی بچه هاش را بزرگ کرده؛ بدون همسر و خانواده، بدون هیچ پشت و پناهی. زنی که به دنبال شوهرش از شهرستانی دور با دو فرزند کوچک به تهران آمده و نه تنها شوهرش را نیافته بود، بلکه مجبور شده بود به خاطر مخارج زندگی، تا پیش از انقلاب در خانه های اعیان و اشراف کار کند و بعد از انقلاب در آن مدرسه. با کمک آشنایان در آن مدرسه مستقر شده، هم زندگی کرده و هم کارهای مدرسه را انجام داده بود. بارها به مادرش گفته بود از آن زن می ترسد، ولی مادر همیشه با خنده گفته بود که آن زن ترس ندارد. نونیک خانم با سلامی گرم، مادر و آیلین را به طرف اتاق مدیر راهنمایی کرد. آیلین با دیدن او لحظه ای فراموش کرد، برای چه کاری آن جا است. به نظرش، آن روز قیافه آن زن زیاد خشن به نظر نمی رسید. شاید چون حداقل سه ماه از دست بچه ها راحت می شد و نفس راحتی می کشید خوشحال بود. با تلنگر مادر، به خود آمد و با صدایی آرام سلام کرد. وقتی مدیر، کارنامه را به دست مادر داد، تنها دیدن مهر قبولی خردامه کافی بود تا ضربان قلبش تا حدودی آرام تر شود. تا زمانی که مادر برای ثبت نام سال آینده و انتقال به مدرسه راهنمایی با مدیر صحبت می کرد، آیلین فرصت را غنیمت دانسته و نگاهی به کل نمرات و معدلش انداخت. شاگرد اول کلاس نشده بود اما نمراتش بد هم نبود. می توانست با خیال راحت به بچه ها و دوستانش قبولی اش را اعلام کند. جلوی در اتاق مدیر، نونیک خانم با صدای زبر و خش دارش قبولی اش را تبریک گفت و از او تعریف کرد و گفت که دختر خیلی خوبی بوده و هیچ وقت باعث آزار و اذیت

آیلین، از صبح خیلی زود بیدار شده بود و منتظر بود تا مادرش، برادر و خواهرش را آماده کند و به خاله آنوش بسپارد تا با هم به مدرسه بروند و کارنامه اش را بگیرند. از شب قبل همه ش در اضطراب به سر برده بود که مبادا نمرات آخر سال را بد آورده باشد. با این که شاگرد زرنگی نبود اما دلش نمی خواست با معدل کم قبول شود. می دانست عصری، که به کوچه برود و بچه ها را ببیند، حتما همه از هم می پرسند معدل شان چند شده، برای همین نمی خواست پیش دوستانش خجالت بکشد. خصوصا پسرها، که، زیاد هم رابطه شان با دخترها خوب نبود و منتظر فرصتی بودند تا آن ها را مسخره کنند و شعرهای مسخره بخوانند. چه قدر از این شعر «پسرا شیرن، مثل شمشیرن، دخترا موشن، مثل خرگوشن» بدش می آمد. هر چند خودش هم کم نمی آوردند و تلافی آن شعرها را سر پسرها در می آوردند. وقتی آن ها فوتبال بازی می کردند، توپ شان را بر می داشتند و به هم پاس می دادند و پسرها را دنبال توپ می کشاندند و دادشان را در می آوردند و یا دروازه شان را خراب می کردند و یا... خیلی کارهای دیگر. فقط بعضی شب ها وقتی تعدادشان زیادتر می شد قایم باشک یا گرگم به هوا یا توپ وسطی بازی می کردند، تا حدودی بین شان صلح بود. موقع بازی توپ وسطی معمولا آیلین، گارینه، سارو، ادموند و آلفرد با هم یار میشدند و گروه دوم راشل و آرمینه، روییک، رافی و آدرینه بودند. این جور مواقع، پسرها بدجوری هوای دخترهای هم تیمی شان را داشتند. آیلین همیشه موقع بازی های دسته جمعی یار ادموند بود. حتی موقع گرگم به هوا بازی، ادموند همیشه به جای بلندی برای آیلین نشان می کرد تا کسی نتواند او را بگیرد. آیلین می دانست ادموند پسر خوبی است، اما وقتی با آلفرد یا سارو است سعی می کند مثل آن ها حرص دخترها را در بیاورد. وقتی مادر آماده رفتن شد آیلین خدا خدا می کرد تا قبل از گرفتن کارنامه با هیچ کدام از بچه ها روبه رو نشود. همه ش دعا می کرد امسال هم با نمرات خوب قبول شود. از در مدرسه که وارد شدند، آیلین احساس کرد الان است که قلبش از سینه اش بیرون بزند. دست هاش یخ کرده بود. ناخودآگاه دست مادرش را گرفت. اگر امسال را با موفقیت قبول می شد، از آن مدرسه لعنتی خلاص می شد. هر چند زیاد هم فرقی نمی کرد، چون مدرسه راهنمایی با یک نرده از دبستان شان جدا شده

شروع کنند. کوچی آن‌ها به خاطر شلوغی در روز عید آب‌پاشی، همیشه پذیرای بچه‌های کوچک پستی، پایینی و یا رویه‌رویی بود. وقتی دخترها و پسرهای دیگر کوچک‌ها می‌آمدند، آن موقع بود که صدای جیغ و خنده و شادی‌شان حتی بزرگ‌ترها را بی‌قرار می‌کرد و آن‌ها را مجبور می‌کرد به بچه‌ها بپیوندند. خوشحالی بچه‌ها در آن روز، بی‌حدو حصر بود. با این که لباس‌هایشان مثل موم به تنش‌شان می‌چسبید و آذیت‌شان می‌کرد، اما باز دنبال خیس کردن هم بودند. بیشترین لذت‌شان زمانی بود که با آب گرم خیس می‌شدند؛ انگار جان دوباره می‌گرفتند و شارژ می‌شدند. آیلین نگاهی به تقویم انداخت. دیگر تقویم هر چه قدر هم لج می‌کرد

بودند. برای آیلین هیچ عید و جشنی لذت‌بخش‌تر از عید آب‌پاشی نبود. همه‌ی اعیاد را دوست داشت؛ عید کریسمس با درخت کاج تزئین شده و کادوهای زیر آن، عید پاک با تخم‌مرغ‌های رنگی، عید چهارشنبه‌سوری و پریدن از روی آتش، و... اما عید آب‌پاشی چیز دیگری بود. آن روز همه در این عید شرکت می‌کردند. حتی بزرگ‌ترها از حیاط خانه‌شان شیلنگ آب را باز می‌کردند تا بچه‌ها راحت‌تر بتوانند آب تهیه کنند. گاهی خودشان هم شرکت می‌کردند و قاطی بچه‌ها می‌شدند. دخترها تصمیم گرفته بودند روز عید از ساعت هفت و نیم صبح در حیاط خانه‌ی آرمینه جمع شوند و با ظرف‌هایی که با خود می‌آوردند آب‌پاشی را

اول تیرماه همه صحبت‌ها درباره جشن آب‌پاشی یا وارتاوار بود. همه‌ی بچه‌ها بی‌صبرانه منتظر آمدن روز جشن بودند. هرچه روزهای خرداد به سرعت گذشته بود، روزهای تیر نمی‌گذشت. انگار تقویم از سر لج نمی‌خواست ورق بخورد و روزها را پیش ببرد. می‌دانست همه‌ی بچه‌ها منتظر عید آب‌پاشی هستند. پسرها بدجوری داشتند نقشه می‌کشیدند. آیلین و دوستانش هم بی‌کار نمانده و سعی می‌کردند از نقشه آن‌ها باخبر شوند. هر روزی که به جشن نزدیک‌تر می‌شدند هیجان و تشویب بچه‌ها بیشتر می‌شد. در تمام آن سال‌ها بچه‌ها در روز جشن از صبح زود تا نزدیکی‌های ظهر همدیگر را خیس کرده و آب‌پاشیده

نمی توانست کاری از پیش ببرد. تاریخ فردا داشت از راه می رسید؛ روز جشن آب پاشی.

ساعت چهارونیم پنج عصر بود. آن روز قرار بود با بچه ها در مورد آخرین برنامه جشن فردا صبح صحبت کنند. آیلین طبق معمول داشت آماده بیرون رفتن می شد که با صدای گریه مادر سرچاش میخ کوب شد. صدای گریه مادر همه ی خانه را پر کرده بود، مثل آدم های مریض از این اتاق به آن اتاق می رفت و با ناله حرف می زد. بچه ها ترسیده بودند و پدرش سعی می کرد او را آرام کند. هفتق مادر اجازه نمیداد آیلین بفهمد او چه می گوید. اما مثل این که پدرش موضوع

را می دانست که فقط دلداری می داد و سعی در آرام کردن مادرش داشت. پدرش مرتب می گفت: «باشد، باشد». از حرف هاشان چیزی نمی فهمید. برادر و خواهر کوچکش بغض کرده و دست های آیلین را گرفته بودند. تنها کلمه ای که می توانست بفهمد، کلمه مادر بود که از زبان مادرش می شنید. پدر بعد از آرام کردن مادر، آیلین را به طرفی برده و توضیح داد که مادر بزرگ آن روز صبح سکنه کرده و متأسفانه فوت کرده است. برای همین قرار است همگی چند روزی به شاهین شهر اصفهان، محل سکونت او، بروند تا در مراسم تشییع شرکت کنند. آیلین احساس کرد چیزی درون قلبش شکست. باورش نمی شد. همه اش این سؤال در ذهنش تکرار می شد که چرا حالا؟... چرا حالا؟... زمانی به خودش آمد که تمام صورتش از اشک پر شده بود. با نگاه هاش انگاری از پدر درخواست کمک می کرد تا شاید مادر را متقاعد کند که تا فردا ظهر صبر کند. اما مادر آن قدر برای رفتن عجله داشت که هیچ متوجه اطرافش نبود. وقتی همگی سوار اتومبیل شدند، مادر کمی آرام تر شده بود، اما اشک های آیلین مثل قطره های باران از چشم هاش سرازیر می شد. وقتی سرش را از اتومبیل بیرون برد تا داخل کوچه را ببیند، دید دوستانش همگی با نگاه های غمگین او را بدرقه می کنند. تقریباً همسایه ها متوجه شده بودند و همه سعی می کردند مادر را تسلی دهند. آیلین با دیدن دوستانش انگاری غم دلش تازه شده باشد دوباره اشک هاش سرازیر شد. از عجله ای که مادر برای رفتن داشت متنفر شده بود. با این که می دانست تا برادر کوچک ترش از بندر نیاید مراسمی انجام نمی گیرد اما باز اصرار داشت هرچه سریع تر بروند. چرا مادرش نمی توانست صبر کند؟ چرا می خواست حتماً آن روز حرکت کنند؟ حداقل تا فردا ظهر وقت کافی برای رفتن داشتند. آیلین یکی دوبار از مادرش پرسید برای چه عجله می کند اما مادر با چنان صدای بلند و لحن عصبانی صحبت کرد که دیگر کلمه ای حرف نزد. چه قدر از حرف های مادر عصبانی بود. اصلاً دلش نمی خواست حرف هاش را بشنود. نگاه های پدر از بالای آینه اتومبیل او را به خود آورد و سعی کرد خوددارتر عمل کند. شاید تنها پدر بود که تا حدودی متوجه وضعیت او بود. از مادر بزرگ زیاد خوشش نمی آمد، پیرزنی که سالیان سال تنها زندگی کرده و همین تنها بودن او مسأله ای شد که تا مدت ها همه ی خانواده را درگیر کرده بود. با این که همه ی بچه هاش در تهران بودند راضی نشده بود از شهر و دیارش دل بکند. بعد از فوت همسرش زنی بد اخلاق و تندخو و حساس شده بود. تقریباً با هیچ کدام از عروس ها و حتی با دختران خودش کنار نمی آمد. مادر آیلین خیلی سعی کرده بود او را متقاعد کند تا با آن ها یا حداقل نزدیک آن ها زندگی کند، اما هر بار با لحن تند و گزنده او مواجه شده بود که می گفت حاضر نیست منت داماد یا عروسش را

بکشد و سر بار کسی شود. در آخر وقتی نتوانستند او را به آمدن راضی کنند، دایی خاجیک، دایی بزرگ تر آیلین، طبقه دوم خانه مادر بزرگ را تعمیر و با همسرش به آنجا نقل مکان کرد. زندایی آرپنیک، چون اولین عروس مادر بزرگ بود تقریباً توانسته بود قلق او را به دست آورد و تا حدودی با او کنار بیاید. همیشه رفتن به شهر مادر بزرگ برای آیلین غم بار بود. مادر اکثراً برادر و خواهر کوچک ترش را با خود می برد، چون هر وقت قصد رفتن می کرد آیلین درس و مدرسه را بهانه قرار می داد تا از رفتن سر باز زند، تابستان ها هم اکثراً پیش پدر می ماند. اما زمانی هم که مجبور می شد به خاطر عید و جشن یا مراسمی به آن جا برود تمام مدت لب و لوجه اش آویزان بود و با کسی حرف نمی زد. تقریباً نیمه شب بود که به مقصد رسیدند. اکثر اهل خانه خواب بودند. آیلین وقتی چشمش به دختر دایی اش افتاد، کمی آرام تر شد. بوی کندر سوخته تمامی فضا را پر کرده بود. تمامی فکر و ذهنش به مراسم فردا بود. از یک طرف خودش را در میان آدم هایی می دید که همگی لباس سیاه به تن کرده و ناراحت و غمگین از این گوشه به آن گوشه می روند و از طرف دیگر کوچه خودشان را مجسم می کرد که صدای جیغ و فریاد خنده و شادی بچه ها یک لحظه هم ولش نمی کرد. آیلین احساس کرد چشمانش می سوزد. با صدای مادر به طرف اتاق رفت و در بستری که برایش پهن کرده بودند به خواب فرو رفت. صبح وقتی چشم هاش را باز کرد برای لحظه ای با صداهای درهم و برهمی که از اطرافش شنیده می شد احساس گیجی کرد. نتوانست زمان و مکانی را که در آن قرار دارد تشخیص دهد. عید آب پاشی، قرار با بچه ها، جشن و خوراکی بعد از عید، صداهای گریه و تکرار اسم مادر بزرگ، بوی سوختن کندر، و صدای بشقاب های حلوا و خرما. سریع لباس هاش را پوشید و به سمت حیاط رفت. چنان بغضی در گلو ی آیلین نشست که احساس می کرد هر لحظه ممکن است منفجر شود. پدر از دور متوجه اش شد. او را به سمت خود کشید و اجازه داد تا اشک هاش جاری شود. او خوب می دانست این اشک ها و بغض ها برای چیست. مادرش، خاله آنیک و خاله مادرش با دیدن اشک های آیلین شروع کردند به گریه، تقریباً تمامی حیاط پر شد از صدای گریه و ناله. در همان لحظه پیرمردی که همیشه همراه کشیش برای انجام مراسم دینی و مذهبی به خانه ها می رفت وارد حیاط شد و با دایی خاجیک شروع کرد به صحبت.

آن روز نه تنها به خاطر نرسیدن دایی واهیک از بندر عباس، بلکه بیشتر به خاطر عید آب پاشی هیچ مراسم تدفینی انجام نشد.